

SAFERWORLD

PREVENTING VIOLENT CONFLICT. BUILDING SAFER LIVES

Pristupi sigurnosti i bezbednosti utemeljeni u zajednici

Izvučene pouke sa Kosova, iz Nepala i Bangladeša

Mart 2013

Pristupi sigurnosti i bezbednosti utemeljeni u zajednici

Izvučene pouke sa Kosova, iz Nepala i Bangladeša

Zahvalnica

Ovaj izveštaj priredili su Thomas Donnelly, Ferdinand Nikolla, Anil Poudel i Bibhash Chakraborty uz priloge Julie Brethfeld, Astrita Istrefija, Victorie Brereton, Hannah Wright i An Vrancx i Sébastiena Babaud iz Saferworld-a.

Ovaj izveštaj i rad na kome se zasniva, ne bi bili mogući bez partnera Saferworld-a na Kosovu (AKTIV, FIQ), u Nepalu (IHRICON, INSEC) i Bangladešu (BRAC, ChangeMaker). Detalji o svakom partneru mogu se naći u odnosnom poglavlju za svaku zemlju.

Saferworld bi hteo da oda svoju zahvalnost Ministarstvu spoljnih poslova Norveške koje je finansijski podržalo izradu ove publikacije i našu inicijativu za bezbednost u zajednici. Sadržaj isključiva je odgovornost autora i ne odražava nužno stavove Vlade Norveške.

Sadržaj ovog izveštaja zasnovan je na našem radu u domenu bezbednosti u zajednici i kontrole malokalibarskog i lakog naoružanja (MLN) na Kosovu, u Nepalu i Bangladešu. Saferworld bi takođe voleo da se zahvali vladama Danske, Nemačke, Švedske, Švajcarske i UK na njihovim doprinosima našem programu bezbednosti u zajednici.

Benedict Stainer priredila je ovaj izveštaj za štampu dok je Jane Stevenson uradila dizajn.

Sadržaj

Pregled izveštaja	i
1. Uvod	1
2. Bezbednost u zajednici	2
3. Kosovo	5
Spajanje tačkica kako bi se unapredila uzvratnost organa bezbednosti i pravosuđa	
4. Nepal	17
Bavljenje rodnom neravnopravnošću i nasiljem nad ženama i devojčicama primenom koncepta bezbednosti u zajednici	
5. Bangladeš	27
Najveći NVO u svetu pristupa radu na bezbednosti u zajednici	
6. Izvučene pouke	39

Skraćenice

ATBZ	Akcioni tim za bezbednost u zajednici	MLN	Malokalibarsko i lako naoružanje
AVR	Smanjenje oružanog nasilja	MLU	Ministarstvo lokalne uprave
CBO	Organizacija u zajednici	MSP	Ministarstvo spoljnih poslova
CPA	Sveobuhvatan mirovni sporazum	MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
EU	Evropska unija	NP	Nasilje u porodici
EULEX	Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu	NVO	Nevladina organizacija
FBM	Forum Bošnjačke Mahale	OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
FIQ	Forum građanskih inicijativa	ORS	Odbor za razvoj sela
GBV	Nasilje na rodnoj osnovi	OSBZ	Opštinski savet za bezbednost u zajednici
ICITAP	Međunarodni program pomoći za obuku o krivičnim istragama	PLA	Narodna oslobodilačka armija
IHIRICON	Institut za komunikaciju o ljudskim pravima, Nepal	PRP	Program reformi u policiji
INGO	Međunarodna nevladina organizacija	PV	Privremena vlada
INSEC	Uslužni centar za neformalan sektor	RGBZ	Radna grupa za bezbednost u zajednici
IT	Informaciona tehnologija	Tk	Bangladeška taka
KP	Kabinet premijera	UN	Ujedinjene nacije
KP	Kosovska policija	UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
LOJB	Lokalni odbor za javnu bezbednost	UNSC	Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija
M&E	Praćenje i ocena	UP	<i>Union parishad, jedinica lokalne uprave</i>
MEDEP	Program za razvoj mikro-preduzeća	US	Ustavotvorna skupština – konstituenta
		USD	Američki dolar
		UXO	Neeksplozirana naprava
		NŽD	Nasilje nad ženama i devojčicama

Pregled izveštaja

Ovaj izveštaj identifikuje pouke relevantne za donatore i izvršne agencije koje žele da podrže pristupe bezbednosti utemeljene u zajednici.¹ Isti se zasniva na radu koji su Saferworld i njegovi partneri obavili u oblasti bezbednosti u zajednici na Kosovu, u Nepal i Bangladešu u periodu od 2010–13. godine.

Iako ne predstavlja formalnu ocenu, ovaj izveštaj sugerise da programi bezbednosti u zajednici proizvode merljiva poboljšanja u načinima na koje same zajednice doživljavaju bezbednost i sigurnost. Isti takođe identifikuje niz rezultata bitnih kako bi se omogućilo sposobno, odgovorno i uzvratno garantovanje bezbednosti i širi mirotvorni i državotvorni procesi.

Nalazi takođe ukazuju na kritičnu ulogu građanskog društva u razvoju sektora bezbednosti i pravosuđa i na neke od mera koje su neophodne kako bi se ovim grupama pružila efektivna podrška. Izveštaj samo još više podvlači zapažanje da uspešne intervencije u domenu bezbednosti i pravosuđa treba da uključuju *ne samo* reforme na nivou zajednice već i one koje se vode institucionalno. Na kraju, izveštaj daje neke praktične pouke namenjene donatorima i agencijama koje žele da podrže pristupe bezbednosti i sigurnosti utemeljene u zajednici u sklopu njihovog rada.

Rad Saferworld-a u bezbednosti u zajednici na Kosovu, u Nepal i Bangladešu

Ovaj izveštaj ne pokušava da pruži iscrpan opis našeg rada u oblasti bezbednosti u zajednici na Kosovu, u Nepal i Bangladešu; umesto toga, osmišljen je sa namerom da posluži kao reprezentativna ilustracija koja će poslužiti kao osnova za pouke koje smo izvukli iz našeg rada.

Na Kosovu, je veći deo posla koji je Saferworld obavio u oblasti bezbednosti u zajednici obuhvatao unapređenje javnog učešća u izradi zakona i politika nakon nezavisnosti. Podržavanje kosovskih institucija da zapravo *primene* zakone i politike u domenu bezbednosti takođe je bilo važno. Građansko društvo na Kosovu od nezamenjive je važnosti i poslužilo je kao most između zajednica i nacionalnih ili međunarodnih aktera i pomaže da se poboljša koordinacija između niza organizacija i institucija koje se bave pitanjima bezbednosti na Kosovu. Pažljivo negovani odnosi i utemeljene kontekstualne analize omogućile su da se ostvari napredak u uspostavljanju foruma u zajednici u izrazito podeljenom severnom delu Kosova – po

¹ Ovaj izveštaj često se upućuje na izraz 'bezbednost u zajednici'. Međutim, nomenklatura je manje važna od pristupa koji se opisuje i ono što je ključ u svemu ovome je da se zadrži ta osetljivost na konflikt. U nekim zemljama, reč 'bezbednost' ima puno implikacija koje odvlače pažnju ili čak podrivaju cilj Saferworld-a da pomogne zajednicama da iznesu i da reše probleme koji čine da se ne osećaju bezbedno ili sigurno. U ovim slučajevima, prosto nalazimo još jedan način da opišemo naš rad – 'sigurnost u zajednici', ili 'programi oslobađanja od straha'. Pristup bezbednosti na nivou zajednice koji je opisan ovde takođe je sličan drugim programskim pristupima čestim u humanitarnoj i razvojnoj sferi, kao što su 'zaštita' i 'odupiranje'.

prvi put u 14 godina su srpska i albanska zajednica sele i razgovarale međusobno o ovim pitanjima.

Građanski rat u Nepal u podrije je sposobnost policije da garantuje bezbednost zajednicama, a službe bezbednosti u Nepal suočavaju se sa visokim nivoima politizacije. Žene i devojčice posebno pate u ovom kontekstu te je veliki deo posla koji je Saferworld obavio u domenu bezbednosti u zajednici usredsređen na borbu protiv nasilja nad ženama i devojčicama – kako direktnim osnaživanjem žena tako i animiranjem mladih. Kao i u mnogim kontekstima, program Saferworld-a za bezbednost u zajednici u Nepal suočio se sa izazovom da pokuša da odgovori na širok raspon 'bezbednosnih' i 'razvojnih' problema koje su zajednice zacrtale za prioritet i počeli smo da istražujemo niz novih partnerstava koje bismo mogli da sklopimo kako bismo našim radom poboljšali egzistencijalne mogućnosti ljudi.

U Bangladešu, politička kriza nosi rizik da podrije širi razvoj i veliki deo stanovništva zemlje živi na ili tik iznad linije siromaštva. Animiranje mladih iz sirotinjske četvrti u gradu Daka da porade na problemima bezbednosti u zajednici pomoglo je da se odgovori i na nezaposlenost mladih kao pokretača nesigurnosti, gradeći istovremeno odnose većeg poverenja između policije i članova zajednice. Podržavanje zajednice da uspostavi centar za sigurnost dece pomoglo je da se poveća prihod porodica u oblasti ali odgovorilo je i na posebne izazove u smislu njihove održivosti. U ruralnom Kišoreganju, rad tipa 'jedan na jedan' doveo je do podizanja svesti o seksualnom uznemiravanju dok su članovi zajednice napravili 'mape kriminala' kako bi pomogli policiji da preusmeri patrole ka problematičnim oblastima. To što su radili kao grupa i što su uživali podršku lokalne policije pomoglo je članovima zajednice da imaju veće samopouzdanje da rade i na problemima konzumiranja droge/alkohola i kockanja. U sklopu postepenog proširivanja aktivnosti bezbednosti u zajednici u Bangladešu, Saferworld i BRAC radili su zajedno na produbljivanju zajedničke vizije o bezbednosti u zajednici – što je važno imajući u vidu da se BRAC prostire širom zemlje.

Izvučene pouke

Iz našeg rada u domenu bezbednosti u zajednici na Kosovu, Nepal u i Bangladešu bili smo u stanju da identifikujemo jedan broj pouka od značaja za donatore i izvršne agencije a koje su povezane sa osmišljavanjem i sprovođenjem pristupa bezbednosti u zajednici.

Rezultati

Rad na bezbednosti u zajednici koji je predmet ovog izveštaja identifikuje opipljive rezultate koji služe da se pruže informacije potrebne za izradu nacionalne politike; poboljša koordinacija između nacionalnih i međunarodnih bezbednosnih aktera; unapredi lokalna uprava; poboljša poverenje između zajednica i garanta bezbednosti; preraspodele resursi kako bi se ispunile potrebe zajednice; povećaju kapaciteti građanskog društva da pruži informacije korisne u radu garanta bezbednosti; izgradi poverenje između društvenih grupa; osnaže žene i poboljša njihovo iskustvo bezbednosti i sigurnosti; animiraju mladi da se pozabave pitanjima bezbednosti; i pruži doprinos kako bi se povećao potencijal za zaradu siromašnih i marginalizovanih grupa stanovništva.

Jedan izazov za sve one koji osmišljavaju pristupe bezbednosti utemeljene u zajednici, međutim, jeste jasno prenošenje rezultata ostvarenih u ovom lancu. Suviše je lako usredsrediti pažnju na neposredne promene na nivou zajednice koje nastaju kao rezultat aktivnosti u domenu bezbednosti u zajednici – trotoari koji su izgrađeni u selu zabrinutom zbog saobraćajnih nesreća na putu, ili neeksplozivne naprave uklonjene iz voćnjaka zemljoradnika, na primer.

Koliko god da su važni, rezultati na ovom nivou mogu se na najbolji način sagledati kao privremeni rezultati u sklopu celokupne teorije promene, koja želi da odgovori na neke od strukturnih pitanja koja se nalaze u samim temeljima podsticanja konflikta i nesigurnosti. Konačne promene koje žele da se postignu doprinose sposobnom, odgovornom i uzvratnom pružanju usluga u bezbednosnom i pravosudnom sektoru, zajedno sa osnaženim građanstvom, razvojem širih odnosa na relaciji između države i društva i jačanjem socijalnog ugovora u okviru društava.

U ovakvoj pozadini, važno je da praćenje i ocena ovih programa odrazi konkretne promene koje treba da se dese u odnosima u okviru i između zajednica, garanta bezbednosti i relevantnih organa, i sa međunarodnim akterima koji utiču na način donošenja odluka i politike. Takođe je važno prepoznati da neće postojati nikakav zajednički šablon traženih promena i da upravo mešavina željenih rezultata treba da bude zasnovana na temeljnoj proceni onoga što je neophodno i moguće u svakom kontekstu.

Bezbednost zajednice kao kamen temeljac mirotvornih i državotvornih procesa

U mnogim kontekstima, lokalna uprava od suštinske je važnosti za organizovanje društvenog, političkog i ekonomskog života i kao takva može se smatrati prvim socijalnim ugovorom koji ljudi sklapaju. Povezivanjem ljudi sa predstavnicima države, pristupi bezbednosti utemeljeni u zajednici mogu doprineti poboljšanim odnosima između države i društva i većoj legitimosti države. Pristupi bezbednosti i pravosuđu utemeljeni u zajednici takođe mogu potpomoći da se ojačaju veze između formalnih i neformalnih sistema.

Pomoć da se poboljša samopouzdanje zajednice, povrh njihovih odnosa sa drugim zajednicama i vlastima, može doprineti otpornosti ovih zajednica na nasilje. Slično, podržavanje sposobnosti i prilike građanskog društva da se angažuje po pitanjima povezanim sa konfliktom i bezbednošću, gradi i jača vrlo važne 'mirovne kapacitete' u krhkim ili konfliktom zahvaćenim društvima.

Odabrane preporuke

- Trebalo bi primeniti teorije promena kako bi se uspostavila odgovarajuća i smisljena hijerarhija željenih rezultata, zajedno sa koherentnim objašnjenjem o tome kako neposredni ili rezultati ostvareni na nižem nivou mogu doprineti šire ostvarenom uticaju. Programi treba da se ocene ne samo u tome koliko dobro uspevaju da postignu pojedinačne rezultate u okviru ove teorije promene (ostvareni rezultat) već i u tome koliko je ova teorija promene bila relevantna u datom kontekstu (dizajn).
- Kao što je to slučaj sa promenama koje pristupi bezbednosti utemeljeni u zajednici žele da donesu kada govorimo o zajedničkim odnosima i ponašanju, dizajn projekta trebalo bi da predvidi učesničke vidove praćenja i procene putem studija slučajeva, fokusnih grupa ili drugih opsežnijih analitičkih sredstava.

Značaj građanskog društva

Ne možemo preko noći izgraditi nikakve odnose poverenja sa zajednicama potrebne da se identifikuju i odgovori na složene i osetljive probleme u domenu bezbednosti – ovo zahteva vreme, strpljenje i visoki nivo znanja i kulturne svesti zajednice. Imajući u vidu ovakvu stvarnost, građansko društvo kako na lokalnom tako i na nacionalnom nivou, nezamenljivo je da se izgrade i održe odnosi sa zajednicama.

Građansko društvo takođe može odigrati nezamenjivu ulogu u koordinaciji između različitih aktera koji su uključeni u pružanje ili podržavanje garantovanja bezbednosti. Ova koordinacija može biti vertikalna (između različitih nivoa odlučivanja, kao što su seoski, okružni i nacionalni forumi) ili horizontalna (koja ne samo da omogućuje direktnu vezu sa zajednicama već i pruža prostor različitim forumima istog nivoa da ostvare međusobnu interakciju i podele informacije jedni sa drugima).

Građansko društvo može odigrati korisnu ulogu u pružanju informacija i podizanju svesti o novim politikama i zakonima. Ove politike i zakonodavstvo najverovatnije

će biti jači ukoliko proizađu iz širokih konsultacija koje je građansko društvo često u stanju da povede a sposobnosti i apetiti građanskog društva da promoviše i objasni ove reforme biće veći ako je već ulagano u njihov razvoj.

U mnogim kontekstima, građanskom društvu je tradicionalno uskraćivan prostor da se angažuje po pitanjima bezbednosti ili sigurnosti. Kao posledica toga, kapacitet građanskog društva da sprovede kritičku analizu i da se pozabavi konstruktivnim zalaganjem u ovoj oblasti često može biti prilično ograničen. Ukoliko uzmemo u obzir koliko je građansko društvo važno u funkciji uspešne reforme sektora bezbednosti, bitno je da pogledamo kako najbolje možemo podržati razvoj kapaciteta građanskog društva u ovoj oblasti. Građansko društvo može takođe pomoći da se proprati primena reformi u sektoru bezbednosti. Njihove povratne informacije neophodne su za neprekidnu doradu i prilagođavanje procesa reformi, testiranje teorije u odnosu na stvarnost i trebalo bi da se sagledaju kao koristan doprinos izradi strategija o garantovanju bezbednosti, a ne isključivo kao mehanizam odgovornosti.

Posete razmene između grupi građanskog društva koje rade u različitim kontekstima važan su deo izgradnje kapaciteta, koliko i podržavanje razvoja mreža građanskog društva, kako u zemlji tako i u međunarodnoj ravni. Znajući da pitanja u vezi bezbednosti mogu biti osetljiva ili čak opasna u smislu uključivanja građanskog društva u njih u zemljama koje su pogođene konfliktom i krhke, takođe postoje mere koje međunarodna zajednica može preduzeti kako bi poboljšala okruženje u kojima bi se one bavile zalaganjem i dijalogom – na primer, diplomatski rad sa političkim i rukovodstvom sektora bezbednosti i zalaganje za uspostavljanje formalnih mehanizama za zaštitu građanskog društva.

Odabrane preporuke

- Sve intervencije u oblasti bezbednosti u zajednici trebalo bi da doprinesu izgradnji održivih kapaciteta građanskog društva na nacionalnom i lokalnom nivou. Donatori bi trebalo da se pobrinu da tenderi koji se raspisuju za sve veće intervencije u sektoru bezbednosti ili vladavine prava, predviđaju da ponuđači ili konzorcijumi predvide i važnu ulogu koju partneri iz građanskog društva mogu odigrati u dizajnu, primeni i praćenju datih intervencija, kao i komponentu koja se bavi usavršavanjem kapaciteta građanskog društva.
- Međunarodni akteri koji se zalažu za unapređenje vladavine prava i poboljšano pružanje usluga u bezbednosti i pravosuđu trebalo bi da se pobrinu da rade na diplomatskom nivou kako bi pružili prostor građanskom društvu da se uključi i da utiče na donošenje politike i odluka o bezbednosti.
- Donatori bi trebalo da nastave trend koji ide ka zajedničkim programima bezbednosti u zajednici između nekoliko zemalja koji sadrže eksplicitne ciljeve i budžetske stavke za učenje u svim kontekstima i podršku neprekidnom dopunjavanju baze dokaza o pristupima sigurnosti i bezbednosti utemeljenim u zajednici.

Uloga bezbednosti u zajednici u okviru integrisanog pristupa sektoru bezbednosti i pravosuđa

Intervencije u sektoru bezbednosti i pravosuđa često po svemu sudeći funkcionišu *bilo* prevashodno na nivou zajednice ili prevashodno na centralizovanom ili institucionalnom nivou. Pristup Saferworld-a bezbednosti u zajednici naglašava važnost koordiniranog rada na oba nivoa.

Ovo zahteva da se uspostave jaki odnosi sa predstavnicima vlade i policije na različitim nivoima. Ovi odnosi treba da budu pažljivo izgrađeni – iako suparnički, ovi odnosi mogu biti korisni za neke vidove rada u domenu odgovornosti, međutim ovde neće biti dovoljni. Umesto toga mora se izgraditi odnos poverenja kako bi garanti bezbednosti smatrali da su doprinosi građanskog društva konstruktivni i korisni, omogućavajući organizacijama građanskog društva da iznesu pažljive kritike oko

načina na koji garanti bezbednosti i vlasti deluju, bez straha od ugrožavanja njihovog celokupnog odnosa.

Osnaživanje zajednica da iznesu svoje probleme u oblasti bezbednosti i da podrže odgovarajući bezbednosni odgovor od presudne je važnosti i često se previđa kada govorimo o unapređenju bezbednosti i pristupa pravosuđu. Međutim, kao što su centralizovani i institucionalizovani pristupi reformi sektora bezbednosti neadekvatni, sami pristupi u zajednici neće obezbediti dugoročnu, održivu transformaciju pravosuđa i bezbednosti u krhkim državama. Umesto toga, trebalo bi iskombinovati oba pristupa, gradeći kapacitet bezbednosnih institucija uključivanjem pogođenih zajednica kako bi se obezbedilo da su razvijeni kapaciteti *pravi* kapaciteti da se ispune potrebe zajednice.

Odabrane preporuke

- Agencije koje preduzimaju programe bezbednosti u zajednici trebalo bi da u fazi izrade dizajna izvrše detaljnu analizu aktera i organa i da obezbede da programi na nivou zajednice budu praćeni strategijom zalaganja koja će angažovati relevantne aktere na pod-nacionalnom i nacionalnom/međunarodnom nivou.
- Međunarodni akteri koji podržavaju primenu programa u sektoru bezbednosti i pravosuđa, trebalo bi da obezbede da celovitost svih njihovih kombinovanih programa bude dovoljna i koordinirana kako u smislu ponude tako i u smislu potražnje. Donatori (i MNVO-i) bi trebalo da obezbede da njihovi portfelji dopunjuju jedni druge i da daju priliku grupama u zajednici i građanskom društvu da informišu, prate i ocene kritičkim okom intervencije usmerene ka institucijama u sektoru bezbednosti i pravosuđa.

Primena programa bezbednosti u zajednici

Ne može postojati nikakav standardizovan model programa bezbednosti u zajednici. Umesto toga, skup načela i načina rada trebalo bi prilagoditi konkretnim zahtevima konteksta. Slično tome, važno je da se shvati i nadgradi ono što već postoji – osmišljavanje i uspostavljanje novih struktura, grupa ili platformi može stvoriti opasnosti udvostručavanja rada. Obično je mnogo delotvornije i održivije angažovati one koji već postoje i ojačati ih ili podržati da izgrade kapacitete koji im nedostaju ili koji su oskudni.

Od presudne je važnosti posvetiti dovoljno vremena stvaranju jake zajedničke vizije bezbednosti u zajednici sa izvršnim partnerima. Ovakva detaljna vizija temelj je da se obezbedi uspeh programa. Slično tome, kratkoročni projekti ne pružaju dovoljno vremena da se izgradi poverenje i smanjuju mogućnost da se pristup bezbednosti u zajednici usadi u procese planiranja, odlučivanja i garantovanja bezbednosti na lokalnom nivou – što sa svoje strane podriva šansu da intervencija prekorači predviđenu dužinu trajanja projekta.

Odsustvo bezbednosti u zajednici često je ukorenjeno ili povezano sa ekonomskim izazovima i zajednice često identifikuju široki raspon pitanja kao nešto što ih zabrinjava u domenu 'bezbednosti'. Opipljivi rezultati koji se odnose na egzistenciju ili javnu infrastrukturu mogu takođe pružiti potencijalno mesto da se razmisli o manje razumljivim promenama u upravi ili predstave neutralnija polazišta za sve intervencije bezbednosti u zajednici u kontekstima u kojima je nivo poverenja između različitih zajednica ili između zajednica i garanta bezbednosti veoma nizak. Odgovor na ovakav raspon zabrinutosti zahteva visoki stepen strateške ili funkcionalne fleksibilnosti, tako da agencije i njihovi donatori treba pažljivo da razmisle o mešavini sposobnosti i veština potrebnih za pristupe bezbednosti utemeljene u zajednici i ovo odraze u smislu opsežnosti partnerstava kojima pristupe.

Obezbeđivanje učešća žena (i drugih marginalizovanih grupa) u odborima za zajednice od vitalne je važnosti i mora se uravnotežiti u odnosu na sve ono što se

realno može postići u datom kontekstu. Trebalo bi pristupiti faznom pristupu u kontekstima u kojima učešće žena predstavlja značajan izazov po društvene i kulturne norme. Pri odgovoru na nasilje izvršeno na rodnoj osnovi, unapređenje neposredne zaštite mora se vršiti paralelno sa pokušajima da se odgovori na uzroke u osnovi nasilja, što često podrazumeva da se radi sa muškim članovima zajednice i uvek bi trebalo da se zasniva na utemeljenoj teoriji promene.

Donatori koji finansiraju intervencije bezbednosti u zajednici trebalo bi da zahtevaju od izvršnih agencija da dizajn svojih programa zasnuju na temeljnoj analizi konteksta, i kad god je moguće, da nadgrade postojeće strukture a ne da stvaraju nove. Ovo bi trebalo da obuhvati analizu rodnih normi u okviru zajednice, kako bi aktivnosti mogle da se prilagode i odgovarale kulturnim okolnostima uz istovremeni cilj da se podrži učešće žena i da se izbegne ukorenjivanje odnosa rodne neravnopravnosti.

Odabrane preporuke

- Izvršne agencije i donatori treba da poklone dovoljno vremena i resursa kako bi uložili u partnere, uključujući i razvoj snažne i iznijansirane zajedničke vizije celokupnih ciljeva i teoriju promene bezbednosti u zajednici.
- Donatori bi pažljivo trebalo da razmotre mešavinu izvršnih partnera koje trebaju za intervencije koje integrišu pristupe rada na bezbednosti i pravosuđu utemeljene u zajednici sa širim razvojem, dok bi izvršne agencije mogle da razmotre integrisanje perspektive 'bezbednosti i sigurnosti' u postojeći rad na razvoju, koji vodi zajednica.
- Donatori bi trebalo da budu fleksibilni kada govorimo o posebnim pitanjima na koja intervencije bezbednosti u zajednici treba da odgovore, sve dok može da se pokaže napredak koji je ostvaren u postizanju celokupnih ciljeva uspostavljanja boljih odnosa između garanta bezbednosti, lokalnih vlasti i zajednica i uzvratnijeg i relevantnijeg pružanja bezbednosnih usluga.

1

Uvod

U proteklih deset godina, Saferworld je primenio projekte koji su bili usmereni ka poboljšavanju bezbednosti i sigurnosti na nivou zajednice u sve većem broju zemalja, počevši od Kosova 2003. godine i sada proširuje svoje aktivnosti na Bangladeš, Kavkaz, Keniju, Kirgistan, Nepal, Pakistan, Južni Sudan, Tadžikistan i Jemen –sa time da su projekti u drugim zemljama u fazi razrade.

U periodu od 2010. do 2013. Saferworld je sproveo programe bezbednosti u zajednici i malokalibarskog i lakog naoružanja (MLN) na Kosovu, Nepal i Bangladešu, koje su podržali mnogobrojni donatori. Izveštaj opisuje donekle u pojedinosti naš rad u svakoj zemlji i naučene lekcije o najdelotvornijim pristupima programima bezbednosti u zajednici u osetljivim kontekstima.

Odnos između nasilnog konflikta, bezbednosti i razvoja pridobija sve veću pažnju nedavnih godina. Opšte je poznato da su ova pitanja neodvojivo povezana i da su zemlje koje prolaze kroz konflikt širokih srazmera i nepostojanje bezbednosti često ozbiljno onemogućene da rade na održivom razvoju. Međutim, i dalje se vodi prilično velika debata o najdelotvornijoj politici i programskom odgovoru na ove izazove, zajedno sa nedovoljno razvijenom bazom dokaza o tome šta funkcioniše i zašto. Iako ovo nije nezavisna ocena, Saferworld veruje da ovaj izveštaj doprinosi ovoj tekućoj debati i svedoči o uticaju pristupa bezbednosti i sigurnosti na nivou zajednice.

Iako se ovaj izveštaj prevashodno osvrće na pouke izvučene iz gore pomenutih programa, ovo nije izveštaj jednog donatora i takođe smo uključili druga pitanja u slučajevima koji su relevantni kako bi se shvatio način na koji smo prišli našem programu u zemlji ili pouke koje smo izvukli iz našeg iskustva. Ovaj izveštaj ne pokušava da pruži iscrpan opis našeg rada koji smo obavili u oblasti bezbednosti u zajednici u svakoj zemlji već je samo reprezentativna ilustracija. Na kraju, iako se naredno poglavlje bavi onim što je suština bezbednosti u zajednici, izveštaj ne pokušava da 'kodifikuje' pristup Saferworld-a bezbednosti u zajednici – buduće publikacije pružiće detaljniji pregled programskog pristupa.

2

Bezbednost u zajednici

Suština pristupa Saferworld-a bezbednosti u zajednici² jeste pružanje pomoći da se načine održiva poboljšanja u načinu na koji ljudi doživljavaju sigurnost i bezbednost. Njegova srž je to *krajnje stanje* – u kome se zajednice osećaju sigurnijim i bezbednijim – i *proces* u kome se zajednicama pomaže da identifikuju i da rade sa drugima kako bi ispunile vlastite bezbednosne potrebe.

Inicijative bezbednosti u zajednici mogu se upotrebiti da se odgovori na niz problema u domenu bezbednosti, od nasilja i kriminala na rodnoj osnovi pa sve do nepostojanja poverenja između zajednica i garanta bezbednosti, međuetničkih tenzija ili širenja oružja. Međutim, ljudi žive integrisanim životima u kojima su zabrinutosti u domenu bezbednosti kao što su kriminal, nasilje, zastrašivanje i nered često prisno povezani sa širim pitanjima 'ljudske bezbednosti' koja se odnose na zdravlje, obrazovanje i egzistenciju ljudi. Posledično, intervencije u oblasti bezbednosti u zajednici treba da imaju za cilj da pruže podjednako integrisane odgovore na ove zabrinutosti.

Inicijative Saferworld-a u oblasti bezbednosti u zajednici uvek su usmerene ka radu sa lokalnim partnerima koji su u stanju da izgrade i da održe odnos poverenja sa zajednicama, koji je preko potreban da bi se ljudima pomoglo da identifikuju i da zacrtaju za prioritet svoje sigurnosne i bezbednosne potrebe i da rade zajedno sa policijom, lokalnim vlastima i drugim bezbednosnim i pravosudnim organima da bi na njih odgovorili. Za Saferworld, bezbednost u zajednici ne odnosi se samo na poboljšavanje bezbednosti na lokalnom nivou, niti bi trebalo da bude sagledana odvojeno ili paralelno sa garantovanjem nacionalne bezbednosti ili sa tradicionalnim konceptima reforme sektora bezbednosti. Iz ovog razloga, takođe je važno da se obezbedi da su podignuti mostovi između nacionalnih i lokalnih organa, garanta bezbednosti (formalnih i neformalnih), građanskog društva, pojedinaca i zajednica, kako bi donete politike i preduzete radnje na nacionalnom nivou uključivale i odgovarale na stvarne zabrinutosti i poteškoće sa kojima se suočavaju zajednice na lokalnom nivou.

Gde god je moguće, inicijative bezbednosti u zajednici treba da pokušaju da pomognu zajednicama da nadograde resurse i veštine kojima već raspolazu da odgovore na bezbednosne probleme, umesto da se angažuju na uvođenju novih – i potencijalno destabilizujućih ili neodrživih – resursa. Inicijative grade vekovne veze između zajednice i struktura lokalne uprave i garanta bezbednosti i unapređuju odupiranje u smislu pritisaka kojima su zajednice izložene a koji bi mogli dovesti do nasilnog konflikta u budućnosti.

² Ovaj izveštaj često se upućuje na izraz 'bezbednost u zajednici'. Međutim, nomenklatura je manje važna od pristupa koji se opisuje i ono što je ključ u svemu ovome je da se zadrži ta osetljivost na konflikt. U nekim zemljama, reč 'bezbednost' ima puno implikacija koje odvlače pažnju ili čak podrivaju cilj Saferworld-a da pomogne zajednicama da iznesu i da reše probleme koji čine da se ne osećaju bezbedno ili sigurno. U ovim slučajevima, prosto nalazimo još jedan način da opišemo naš rad – 'sigurnost u zajednici', ili 'programi oslobađanja od straha'. Pristup bezbednosti na nivou zajednice koji je opisan ovde takođe je sličan drugim programskim pristupima čestim u humanitarnoj i razvojnoj sferi, kao što su 'zaštita' i 'odupiranje'.

Aktivnosti u domenu bezbednosti u zajednici

Za bavljenje bezbednošću u zajednici, preko je potrebno pobrinuti se da intervencije odgovaraju kontekstu. Iz tog razloga, Saferworld nema jedan konkretan model ili šablon programa bezbednosti u zajednici koji primenjuje u svim kontekstima. Umesto toga, pristup Saferworld-a bezbednosti u zajednici može se bolje shvatiti kao skup načela i ciljeva koji se primenjuju uz pažljivo razmatranje različitih stvarnosti svakog konteksta.

Međutim, čitaocima koji nisu upoznati sa radom koji Saferworld obavlja u bezbednosti u zajednici, moguće je opisati ovaj koncept uopšteno kao skup aktivnosti koje su često komponente programa bezbednosti u zajednici. U nastavku sledi kratak prikaz metodologije koju su Saferworld i njegovi partneri koristili u Nepal.

1. faza: Stvaranje vizije i dogovor oko metodologije sa partnerima

Radionica na temu metodologije održana je pre početka primene. Tokom radionice, članovi osoblja Saferworld-a i partneri i njihovi okružni predstavnici složili su se oko celokupne vizije bezbednosti u zajednici, pristupa i metodologije za projekat (i kako ih prilagoditi Nepal), vremenskog okvira za primenu, praćenja i procene i budžeta.

2. faza: Odabir lokacije

Tokom radionice o metodologiji, dogovoren je skup kriterijuma za odabir zajednica u kojima bi se primenio projekat. Prioritet je dat lokacijama na kojima su percepcije o nepostojanju bezbednosti bile visoke, gde su zajednica, lokalna vlada i policija bili zainteresovani da rade na ovom pitanju i gde nije bilo nikakvih sličnih projekata pre toga (kako bi se izbeglo udvostručavanje aktivnosti). Detaljnija ocena odabranih lokacija zatim je pružila informacije koje su upotrebljene da se dalje prilagodi projekat i da se podignu temelji za izgradnju poverenja sa zajednicama.

3. faza: Izgradnja poverenja u zajednicu i podrška projektu

Izgradnja odnosa poverenja sa zajednicama, predstavnicima lokalne uprave i policije ključna je komponenta bilo kog projekta bezbednosti u zajednici. Zabrinutosti oko sigurnosti i bezbednosti često su osetljiva pitanja u smislu razgovora među zajednicama i važno je da članovi zajednice shvate šta projekat može a šta ne može da ostvari.

Iako je ova izgradnja poverenja nešto što se odnosi na ceo period primene projekta, potrebno je na samom početku uložiti puno vremena i preduzeti potrebne aktivnosti. U Nepal, nizovi programa za izgradnju poverenja obuhvatali su ne samo članove zajednice, Saferworld i partnere, već i osoblje policije, sekretarijate odbora za razvoj sela (ORS)³, osoblje vlade na lokalnom i okružnom nivou, predstavnike političkih stranaka, organizacije u zajednici i članove građanskog društva kao što su lokalni novinari, školski nastavnici, studenti i ženske grupe. Na primer, organizovana je prigoda oko festivala *teej*⁴ gde su izvedeni scenski prikazi i pesme o rodnom nasilju i nasilju u porodici a nakon toga se sa publikom razgovaralo o projektu.

4. faza: Podržavanje zajednica da iznesu, ocene i zacrtaju za prioritet njihove brige o bezbednosti i sigurnosti

U sklopu poseta organizovanih u drugoj fazi projekta za postepeno širenje naših aktivnosti, održane su diskusije u fokusnim grupama sa članovima zajednice, koje su obuhvatale zasebne razgovore sa grupama mladih i žena, kako bi se identifikovali lokalni problemi u domenu bezbednosti. Takođe su održani razgovori sa ključnim sagovornicima, pojedincima iz lokalnih vlasti, policije i grupa građanskog društva. Nakon toga su nalazi do kojih se došlo potvrđeni sa ovim istim akterima.

Nakon toga, u okviru svake zajednice, obrazovana je Radna grupa za bezbednost u zajednici (RGBZ) kao mehanizam u kome se članovi zajednice, lokalne vlasti i policija okupljaju i razgovaraju o pitanjima lokalne bezbednosti. RGBZ-i su sastavljeni od reprezentativnog preseka članova zajednice, koji obuhvataju muškarce, žene, mlade, Dalite i druge marginalizovane članove zajednice. U Nepal, RGBZ-i su odlučili da uključe lokalnu policiju i zvaničnike vlade kao svoje savetnike, uspostavljajući na taj način dijalog sa ovim akterima od samog početka. Nakon par sastanaka, RGBZ-i su zacrtali za prioritet najvažnija bezbednosna pitanja na osnovu zaključaka do kojih su došli u ovim posetama za širenje obima projekta i identifikovali su potencijalna rešenja koja su zatim poslužila kao osnova za izradu njihovih akcionih planova.

RGBZ-i se obično sastaju jednom mesečno kako bi pratili primenu akcionih planova u zajednici (vidi u nastavku) i isplanirali naredne aktivnosti.

³ VDC-i su najniže strukture upravljanja pod Ministarstvom lokalnog razvoja. Isti koordiniraju aktivnosti razvoja na nivou sela.

⁴ *Teej* je jedan od najvećih festivala žena i devojčica u Nepal. One se okupljaju u grupama i razgovaraju o svojim svakodnevnim radostima i nevoljama pesmom i plesom, i poste za dugi život svojih suprug.

5. faza: Izrada akcionih planova

Nakon što se zajednica složi oko onih bezbednosnih problema koje će zacrtati za svoj prioritet, održavaju se radionice za izradu akcionih planova kako bi se razradile izjave o svakom problemu uz propratni akcioni plan koji na njih treba da odgovori, uključujući konkretne ciljeve, vremenski okvir, podjelu odgovornosti i pokazatelje za merenje uspeha. Akcioni planovi se konsultuju i dogovaraju sa savetnicima radnih grupa. U Nepal, RGBZ-i su pripremili akcione planove u konsultaciji sa lokalnim akterima i priveli su kraju ove akcione planove uključivanjem povratnih informacija koje su dobili od glavnih aktera na okružnom nivou uključujući i Okružnu policiju.

6. faza: Primena akcionih planova

U narednoj fazi odvija se primena akcionih planova zajednice, sa aktivnostima koje zavise od strategije koju je zajednica izradila kako bi odgovorila na konkretne probleme sa kojima se suočava. U Nepal, glavna pitanja obuhvaćena akcionim planovima obuhvataju konzumiranje opojnih supstanci, nasilje u porodici i seksualno i rodno nasilje. Pобољšavanje odnosa između policije i zajednice još jedna je prioritetna oblast za sve zajednice obuhvaćene programom u Nepal, tako da su uključili aktivnosti koje imaju za cilj da povećaju interakciju sa bezbednosnim agencijama na lokalnom i okružnom nivou i obezbedili materijalnu podršku za radna mesta u policiji. Na jednoj prigodi koju je organizovao RGBZ ORS-a Kančanpur u okrugu Banke, na primer, okružni načelnik policije obavezao se da će pružiti osoblje za lokalne policijske ispostave, dok se zajednica složila da izdvoji zgradu koja će smestati policiju.

7. faza: Praćenje i procena

Praćenje i procena vrše se redovnim sastancima RGBZ-a i drugih ključnih aktera kako bi se ocenio napredak koji je ostvaren u odnosu na pokazatelje navedene u akcionim planovima zajednice. Uspesi se takođe identifikuju i slave, a sve što se nauči koristi se u četvrtoj fazi ciklusa kako bi pomoglo da se identifikuju novi problemi u domenu bezbednosti, ukoliko je odgovarajuće.

3

Kosovo

Spajanje tačkica kako bi se unapredila uzvratnost organa bezbednosti i pravosuđa

Kontekst

Po završetku rata na Kosovu 1999. godine, Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija (UNSC) uprava je data Ujedinjenim nacijama, što je na kraju dovelo do obrazovanja Republike Kosovo februara 2008. godine.

Od proglašenja nezavisnosti 2008. godine, Kosovo je priznato od više od polovine država članica UN-a, uključujući i 22 od 27 država članica EU. Međutim, zemlja je još uvek relativno izolovana na međunarodnom nivou i nakon nezavisnosti javila se hitna potreba stvaranja institucija i zakona za potpuno novu zemlju.

Institucije, politike i zakoni

Nedavnih godina usvojen je Ustav i niz politika i zakonodavnih akata. Primeri obuhvataju Strategiju (nacionalne) bezbednosti Kosova, Zakon o oružju iz 2010. godine, Strategiju i Akcioni plan o policiji vođenoj obaveštajnim saznanjima, Strateški razvojni plan Kosovske policije, Nacionalnu strategiju i akcioni plan bezbednosti u zajednici, Strategiju i akcioni plan policije u zajednici, Administrativno uputstvo kojim su uspostavljeni opštinski saveti za bezbednost u zajednici i Nacionalnu strategiju prikupljanja i kontrole malokalibarskog i lakog naoružanja.

Nedavnih godina, vlasti na Kosovu pokazale su sve veću voljnost da dozvole građanskom društvu da učestvuje u procesima donošenja bezbednosne politike i odluka kako na centralnom tako i na lokalnom nivou. Međutim, uprkos nekim pozitivnim primerima, mogućnosti za partnerstva i dijalog na relaciji vlasti – organizacije građanskog društva (OGD-i) još uvek su ograničene. Istovremeno, same organizacije građanskog društva često imaju ograničene kapacitete i saradnja između etnički podeljenih OGD-a izazov je sam po sebi.

Slično tome, iako je ostvaren napredak u izradi politike, institucije koje su odgovorne da ih stave u primenu često su slabe ili imaju nedovoljne kapacitete tako da slaba primena ovih politika i dalje predstavlja ozbiljnu prepreku po delotvorno pružanje usluga u sektoru bezbednosti i pravosuđa.

Ova karta služi samo kao ilustracija. Saferworld ne zauzima nikakav stav o tome da li je ovaj prikaz merodavan u pravnom ili političkom smislu.

Sever Kosova

Kao posledica neprekidnih neprijateljstava i političkih nesporazuma između albanskog i srpskog življa, sever Kosova prošao je kroz neformalan proces podele i obeležen je odupiranjem lokalnih zajednica da rade sa spoljnim akterima. Neuspešni pokušaji kosovskih institucija i međunarodne administracije da olakšaju proces razvoja u ovom regionu doveli su samo do produbljivanja ovog de facto odvajanja severa pretežno naseljenog srpskim življem od preostalog dela Kosova i stavili su zapaženu političku borbu između Srba i Albanaca u samu žižu celog Kosova.

Za ljude koji žive na severu Kosova, ova nerešena pitanja i nejasan institucionalni okvir kojim se njima upravlja znače da nastavljaju da žive bez ikakve bezbednosti i u slaboj vladavini prava. Ova situacija usložnjena je slabim kapacitetom OGD-a na severu Kosova i nepostojanjem bilo kakvog vida interakcije između OGD-a iz različitih etničkih zajednica ili između OGD-a i vlasti, posebno na temu bezbednosnih pitanja. Nasuprot severu, zajednice kosovskih Srba južno od reke Ibar nastavljaju svoj dobar rad sa kosovskim institucijama, učestvujući na izborima, u Narodnoj skupštini i vladi i formiranjem novih opština i opštinskih struktura.

Spomenik u čast nezavisnosti Kosova proglašene 2008. Od nezavisnosti, Kosovo je usvojilo ustav i niz politika i zakona u domenu sigurnosti i bezbednosti – iako njihova primena i dalje ostaje izazov.

© SAFERWORLD

2011. godine u anketi koju je sproveo Saferworld, 73 procenata kosovskih Srba iznelo je da se plaše da će se nastaviti nasilan konflikt gde je Mitrovica bila region sa najvišim celokupnim nivoom straha da će se nasilje nastaviti (60 procenata).⁵ I zaista, nakon što je Priština stavila embargo na srpsku robu kao odgovor na to što je Srbija blokirala uvoz Kosova, jula 2011. godine na severu Kosova došlo je do nasilja koje je privremeno čak i odložilo razgovore između Prištine i Beograda. Ovi razgovori, su bez obzira na to doveli do sklapanja sporazuma o pitanjima kao što je uzajamno priznavanje univerzitetskih diploma, razmena podataka iz matičnih knjiga i stvaranje sistema integrisanog upravljanja granicom na graničnim prelazima.

Donatori počinju da umanjuju svoju podršku

Kosovo nije uspeo da izbegne posledice šire ekonomske krize u Evropi i na globalnom nivou. Iako su u porastu investicije na samom Kosovu, učestale su žalbe o korupciji i mnogi ljudi smatraju da ne vide nikakve koristi.

Od završetka rata 1999. godine i nakon proglašenja nezavisnosti 2008. godine, Kosovo je primilo pozamašan iznos strane pomoći, posebno od Evropske unije (EULEX, program EU za vladavinu prava, najveća je misija svoje vrste koju je EU ikada imao). Međutim, iako su na raspolaganju pozamašna sredstva kako bi se zemljama na Zapadnom Balkanu pomoglo da ispune kriterijume za pristupanje EU, gledano u celosti, međunarodna zajednica je počela da umanjuje svoju finansijsku podršku Kosovu – što je važan faktor imajući u vidu obim u kome Kosovo (sa godišnjim budžetom od oko \$1.6 milijardi) zavisi od pomoći. Ovo je posebno tačno za novonastalo građansko društvo na Kosovu, koje u ovom trenutku nema mnogobrojne očigledne alternative za finansiranje.

Istovremeno, nedostatak vidljivog napretka Kosova na njegovom putu ka članstvu u EU i nepostojanje zajedničkog stava o Kosovu u EU (što je dovelo do nejasnoća u mandatu međunarodnog prisustva) doprinose razočaranju i nezadovoljstvu među ljudima na Kosovu. Ovaj osećaj izolacije produbljen je time što je Kosovo jedina zemlja u regionu koja je van procesa vizne liberalizacije EU, od decembra 2010. kada su Albanija i Bosna i Hercegovina ušle na belu šengensku listu.

Percepcije o bezbednosti

Kosovska koaliciona vlada pala je krajem 2010. godine te su decembra iste godine održani parlamentarni izbori uprkos optužbama da je došlo do neregularnosti i prevara. Februara 2011. godine, narodna skupština Kosova okupila se kako bi izabrala novog predsednika i vladu. Međutim, nakon protesta nekolicine poslanika, Ustavni sud doneo je presudu da je izbor predsednika bio neustavan, iznoseći da nije ispunjen odgovarajući kvorum za izbor.

⁵ Saferworld (2012), 'Vreme je za akciju: Sve veći strah od konflikta na Kosovu'.

Ova politička kriza koja se desila krajem 2010. i u prvoj polovini 2011. godine imala je negativan efekat na lokalne percepcije o bezbednosti i sigurnosti, stavove o malokalibarskom i lakom naoružanju i poverenje u bezbednosne i pravosudne organe. Međutim, opšti stavovi građana o bezbednosti i sigurnosti nisu se poboljšali tokom 2011.⁶ U poređenju sa 2010, došlo je do porasta u broju ljudi koji su izneli da veruju da je ponovni nasilni konflikt na Kosovu više verovatan u narednih pet godina, a 53.8 procenata izjasnilo se da Vladi Kosova 'ne veruju uopšte' ili 'malo' u poređenju sa 41.9 procenata iz 2010. i 22.8 procenata iz 2009. Poverenje u pravosuđe pratilo je isti negativni trend, sa 49 procenata svih ispitanika koji su se izjasnili da im 'ne veruju uopšte' ili 'malo' u poređenju sa 27.7 procenata iz 2010. i 22.3 procenata iz 2009. Ono što je interesantno, uprkos ovim uopšteno negativnim trendovima, primećen je pozitivan trend kada govorimo o percepcijama o vatrenom oružju u 2011, time da je zainteresovanost građana da nabave vatreno oružje bila manja nego u 2010 – iako još uvek viša nego u 2009.

Grafit protiv EULEX-a na ulicama Prištine. Misija EU smatrana je presudnom za jačanje vladavine prava na Kosovu ali je 2011. godine samo 13 procenata ispitanika u anketi Saferworld-a iznelo da donekle veruju ovoj misiji.

© SAFERWORLD

Garanti bezbednosti na Kosovu

Na Kosovu postoje mnogi međunarodni i nacionalni akteri koji se bave pitanjima bezbednosti i sigurnosti.

Kosovska policija 2012. godine, Kosovska policija (KP) usvojila je Strategiju i Akcioni plan bezbednosti u zajednici za period od 2012–2016. Međutim, i dalje prevladavaju izazovi oko nedostatka konkretnog budžeta – dok se neke od aktivnosti predviđenih strategijom mogu primeniti opštim budžetom KP-a, postoji opasnost da mnoga pitanja ne budu realizovana upravo zbog toga što zahtevaju resurse.

EULEX Dok je misija EU za vladavinu prava (EULEX) sagledana ključnom za jačanje vladavine prava, uključujući sever Kosova, EULEX je predmet kritika da je njegov učinak ispod očekivanja i građani imaju mali nivo poverenja u EULEX. Ankete pokazuju da su se percepcije o poverenju u EULEX – koje su već bile niske 2010. – dalje pogoršale 2011. Samo 13 procenata anketnih ispitanika imalo je određenu dozu poverenja u misiju a više od polovine iznelo je da smatra da isti ne doprinosi unapređenju vladavine prava na Kosovu.⁷ Činjenica da se najveći broj strateških odluka o tome kako EULEX funkcioniše donosi u Briselu, a ne u Prištini, još jedan je izazov da EULEX odgovori na probleme zajednice.

OEBS U saradnji sa Kosovskom policijom i zajednicama, OEBS uspostavlja Lokalne odbore za javnu bezbednost (LOJB-i) još od 2007. godine i namera je da pruže mehanizme za sprovođenje inicijativa policije u zajednici i da poboljšaju bezbednost na nivou građana. LOJB-i su nove strukture sa obukom i ciljevima sličnim Akcionim timovima za bezbednost u zajednici koje je obrazovao ICITAP.

⁶ Ibid.

⁷ Ibid.

ICITAP Od 2003. godine, Međunarodni program pomoći za obuku o krivičnim istragama (ICITAP) radi na razvoju Akcionih timova za bezbednost u zajednici (ATBZ-i) u saradnji sa opštinskim zvaničnicima, komandantima stanica i zajednicama. ATBZ-i postoje sa namerom da stvore partnerstva u radu na bezbednosti u zajednici i da poboljšaju živote ljudi. Kao što je pomenuto, OEBS i ICITAP razvili su slične strukture čiji se ciljevi poklapaju (pošto su nekada radili pod istim okriljem).

Struktura bezbednosti u zajednici na Kosovu

Od 1999. godine i posebno nakon nezavisnosti, međunarodna zajednica bila je brza da podrži nastojanja da se uspostave različite institucije na Kosovu. Kolektivno, neke od istih sačinjavaju 'arhitekturu' ili 'infrastrukturu' za bezbednost u zajednici na Kosovu.

Na nacionalnom nivou, svakog meseca se okuplja upravna grupa koja vrši celokupan nadzor nad primenom kosovske strategije bezbednosti u zajednici. Odbor je sačinjen od domaćih i međunarodnih aktera i u njenom sastavu se nalaze Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP), Ministarstvo lokalne uprave (MLU), Kabinet premijera (KP), Kosovska policija (KP), Saferworld, FIQ, ICITAP, OEBS i UNDP.

Ispod iste, 34 opštinskih saveta za bezbednost u zajednici⁸ obavlja ulogu među-agencijskih konsultativnih tela o bezbednosnim pitanjima i njima predsedavaju gradonačelnici opštine. Različiti OSBZ-i rade bolje ili gore, često u zavisnosti od toga koliko ih gradonačelnik smatra dragocnim. Međutim, na severu Kosova ne postoji nijedan OSBZ.

Takođe, na opštinskom nivou, ICITAP-ovi akcioni timovi za bezbednost u zajednici sačinjavaju neformalne mehanizme koji okupljaju dobrovoljce iz zajednica, policiju i zaposlene opština kako bi porazgovarali o pitanjima bezbednosti u zajednici i radili zajednički na njihovom rešavanju. ATBZ-i su predstavljeni u OSBZ-ima, ali slično, u ovom trenutku ne mogu funkcionisati na severu Kosova.

Na nivou zajednice, lokalne odbore za javnu bezbednost (LOJB-i) podržavaju policija i OEBS i oni su sačinjeni od članova zajednice koji pohađaju obuku o olakšavanju odnosa, rešavanju problema i izradi akcionih planova. Ovi LOJB-i prvenstveno funkcionišu na lokalnom nivou ali su osmišljeni sa namerom da ostvaruju saradnju sa OSBZ-ima na opštinskom nivou.

Razvoj ove arhitekture ponekada nije bio koordiniran, sa time da su se različiti nacionalni i međunarodni akteri ponekada takmičili međusobno umesto da sarađuju jedni sa drugima. Ovo je imalo za posledicu paralelne skupove struktura, nejasne odnose i slabu komunikaciju između različitih nivoa infrastrukture.

Program i glavna dostignuća

Program Saferworld-a na Kosovu bio je okrenut jednom broju prioriteta u razdoblju od 2010–13. godine, koji obuhvataju unapređenje učešća javnosti u izradi kosovskih politika i zakonodavstva o bezbednosti u zajednici; podržavanje kapaciteta kosovskih institucija da primene ove politike; podržavanje kapaciteta građanskog društva da radi na problemima bezbednosti i sigurnosti; okupljanje zajednica i garanta bezbednosti da diskutuju direktno o pitanjima bezbednosti i sigurnosti; i, najnedavnije, rad sa izrazito podeljenim zajednicama na severu Kosova.

Unapređenje učešća javnosti u izradi kosovskih politika i zakonodavstva o bezbednosti u zajednici

Saferworld je zauzeo dvostruki pristup kada govorimo o unapređenju učešća javnosti u izradi kosovskih zakona i politika u oblasti bezbednosti.

Prvo, Saferworld se zalagao i pomogao je da se omogući direktno zalaganje zajednica i grupa građanskog društva, u konsultacijama vođenim prilikom izrade politika i strategija. Na primer, Saferworld i partneri su iskoristili priliku da koordinišu sastanke državnih i međunarodnih aktera koji rade na bezbednosti u zajednici (vidi u nastavku) kako bi se izgradilo partnerstvo između ovih aktera za uspostavljanje širokog procesa konsultacija kako bi se izvukle pouke iz lokalnog iskustva stečenog tokom izrade Nacionalne strategije i Akcionog plana za bezbednost u zajednici. Imati ovako široku grupu domaćih i međunarodnih aktera koji ostvaruju prisnu saradnju u procesu

⁸ U njihovom sastavu nalaze se gradonačelnik, komandant stanice KP, verski predstavnici, predstavnici etničkih zajednica, predsedavajući opštinskog odbora za zajednice, predstavnik za rodnu ravnopravnost, predsedavajući roditeljskog veća, predstavnik Kosovskih bezbednosnih snaga, predstavnik LPSC-a, predstavnik CSAT-a, predstavnik opštinske civilne službe za vanredne situacije, predstavnici NVO-a, lokalni mediji, poslovna zajednica i predstavnik lica sa invaliditetom.

konsultacija znači da je u istom bilo u prilici da da svoj doprinos više od 200 ljudi iz petnaest različitih opština.

Ovaj proces ne samo da je osigurao da strategija na odgovarajući način istakne stvarne probleme bezbednosti i sigurnosti na koje su ljudi naišli na lokalnu, već je poslužio i da se ljudi obaveste o strategiji i pomogao je da primena strategije bude delotvornija uključivanjem same zajednice u istu.

Nakon uspeha ovog procesa, kada je radna grupa pri Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) htela da izmeni Nacionalnu strategiju i Akcioni plan za kontrolu i prikupljanje malokalibarskog i lakog naoružanja u Republici Kosovo, izmena je bila otvorena procesu konsultacija sa različitim društvenim grupama, opštinskim i centralnim institucijama, forumima za bezbednost u zajednici, NVO-ima i medijima. Konsultacije su održane tokom novembra 2012. godine i organizovao ih je Saferworld-ov partner FIQ zajedno sa lokalnim partnerskim OGD-ima.

Drugo, Saferworld je pružio stručan doprinos izradi strategije koji se zasnivao na našem iskustvu direktnog rada sa lokalnim zajednicama i partnerima na Kosovu. Na primer, Saferworld je dao stručne savete radnim grupama koje su radile na izradi Nacionalne strategije i Akcionog plana za bezbednost u zajednici, MUP ga je pozvao da se pridruži radnoj grupi koja je radila na izradi Kosovske strategije prikupljanja MLN i doprineo je mnogim drugim politikama i zakonima o bezbednosti i sigurnosti.

Okupljanje zajednica i garanta bezbednosti na jednom mestu kako bi porazgovarali o problemima bezbednosti i sigurnosti

Saferworld je u nekoliko navrata okupio zajednice i institucije kako bi javno porazgovarali o problemima u domenu bezbednosti, javnog poverenja u institucije bezbednosti, kontrole MLN i pitanja u vezi bezbednosti u zajednici. Činjenje istog u mnogim slučajevima je dovelo do poboljšanih odnosa i saradnje između zajednica, opštinskih vlasti i policije.

Na primer, nakon jednog broja ozbiljnih incidenata koji su se desili 2010. godine – koji su obuhvatali i pucnjavu među učenicima i ranjavanje druga tri učenika – MLN i nasilje u školama isplivali su na površinu kao pitanje koje ozbiljno zabrinjava neke zajednice na Kosovu.

U svom odgovoru, Saferworld je podržao lokalne partnere da organizuju predavanja, okrugle stolove, radio/TV debate i radionice u većini većih opština na Kosovu. Ove aktivnosti organizovane su na temu 'Sigurnost u školama: potraga za dugoročnim održivim rešenjem'. Iste su uključivale učesnike iz vlade na lokalnom i centralnom nivou, Kosovsku policiju, Centar za rad i socijalnu zaštitu, opštinske savete za bezbednost u zajednici, predstavnike škola i univerziteta, veća učenika i roditelja i grupe iz građanskog društva. Diskusije su usredsređene na razmenu iskustava o inicijativama za sigurnost u školama, kao što su saradnja profesora, učenika i roditelja i saradnja Kosovske policije i uprava škola.

Jedan broj preporuka predstavljen je Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu obrazovanja, Kosovskoj policiji i vladama opština, kao što je primena strategije sigurnosti u školi kako bi se povećala saradnja između nastavnika/uprave škole, roditelja, učenika i policije. Sa svoje strane, ove aktivnosti dovele su do toga da OSBZ-i u Štimlju, Uroševcu i Elez Hanu zacrtaju za prioritet svog rada nasilje u školama. U jednom intervjuu sa lokalnim medijima kasnije te iste godine, direktor gimnazije Kuvendi Arberit (koji je takođe član OSBZ-a u Uroševcu) izneo je da se situacija drastično poboljšala i da je među učenicima zabeležen manji broj incidenata.

Dobrovoljci farbaju pešački prelaz u sklopu projekta za bezbednost u školi u Uroševcu. Na majici ovog dečaka ispisani su slogani kojima se podiže svest o opasnostima MLN, što je bio jedan deo fokusa ove kampanje.

© SAFERWORLD

Podržavanje kapaciteta kosovskih institucija da primene politike bezbednosti u zajednici

Imajući u vidu raznolikost aktera koji rade u domenu javne bezbednosti i sigurnosti na Kosovu, često sa različitim mandatima i linijama odgovornosti, poboljšavanje koordinacije između ovih različitih aktera često je bilo važan deo podržavanja kapaciteta institucija da delotvorno primene politike bezbednosti u zajednici.

Na primer, u periodu od 2010–2012. godine Saferworld je omogućio održavanje sastanaka koordinacije, kako bi se poboljšala komunikacija i razmena informacija između ključnih aktera koji se bave bezbednošću u zajednici a koji su uključivali Odsek za bezbednost u zajednici pri Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvo lokalne uprave, Kosovsku policiju, Kosovske bezbednosne snage, OEBS, UNDP, ICITAP i lokalne i nacionalne NVO-e.

Možda najvažnija inicijativa koja je proizašla iz ovih zajedničkih sastanaka bio je predlog da se razmotri administrativno uputstvo koje rukovodi uspostavljanjem i funkcionisanjem opštinskih saveta za bezbednost u zajednici– konsultativnih tela na nivou opštine obrazovanih kako bi pomogli da se podigne svest i da se odgovori na kriminal i druge izvore nesigurnosti.

Ovo administrativno uputstvo pruža detaljne instrukcije o tome kako treba da se sprovede ovaj zakonodavni akt. Iako je mandat OSBZ-a predviđen zakonom, preovladavalo je mišljenje da postojeće administrativno uputstvo ima ozbiljne nedostatke, što je značilo da nije bilo jasno kako bi OSBZ-i trebalo da podnose izveštaje MUP, nije bilo nikakvog podsticaja za učešće članova OSBZ-a, nekolicina OSBZ-a izradila je svoje akcione planove (osim onih u kojima se i građansko društvo zalagalo na tome), ne preduzimajući radnji da se zapravo odgovori na probleme bezbednosti u zajednici i suviše veliki broj sastanaka.

Zbog toga, MUP-ov Odsek za bezbednost u zajednici je zajedno sa domaćim i međunarodnim partnerima posetio postojeće OSBZ-e kako bi ocenili njihov učinak i kako bi čuli mišljenja građana o tome kako bi OSBZ-i mogli bolje da rešavaju probleme zajednice u domenu bezbednosti i sigurnosti. Kao posledica istog, na zajedničkoj radionici održanoj 2012. godine a na kojoj su učestvovali MUP, domaće i međunarodne organizacije i članovi OSBZ-a dogovorene su izmene na administrativno uputstvo.

Uputstvo koje je izmenjeno i dopunjeno, predviđalo je, na primer, da se smanji broj sastanaka na 6 sastanaka godišnje, predviđalo je kako se mogu voditi zapisnici sa sastanaka i kako se mogu podeliti sa odnosnim ministarstvima i pojasnio je kako OSBZ-i mogu razviti i primeniti projekte u korist zajednica.

Rad sa OSBZ-ima kako bi se podržala bezbednost i sigurnost zajednice

Tokom protekle tri godine, Saferworld je podržavao OSBZ-e u opštinama kao što su Štimlje, Uroševac i Elez Han. Verujemo da je novo administrativno uputstvo stvorilo dosta povoljnije okruženje za angažovanje OSBZ-a sa OGD-ima i zajednicama na rešavanju problema u domenu bezbednosti i sigurnosti.

Opština Štimlje nalazi se u južnom delu Kosova i sačinjena je od grada Štimlja i 22 sela. Stanovništvo broji oko 28,000 i većinski je sačinjeno od kosovskih Albanaca, dok manjina kosovskih Aškalija živi u selima Djurkovce i Vojnovce a veoma mali broj kosovskih Roma živi u gradu Štimlju.

Opština /Uroševac nalazi se u jugoistočnom delu Kosova i sastavljena je od grada Uroševca i 43 sela. Broji oko 110,000 stanovnika sa većinskim kosovsko-albanskim žiljem, oko 3,500 Aškalija i manjih manjina Roma, Goranca, Bošnjaka, Srba, Egipćana i Turaka. Pre završetka konflikta 1999. godine, broj kosovskih Srba i kosovskih Roma koji su živeli u opštini bio je dosta veći.

Opština Elez Han nalazi se u jugoistočnom delu Kosova i sačinjena je od grada Elez Hana i 10 okolnih sela. Ima ukupno oko 9,000 stanovnika od kojih su većina kosovski Albanci dok manji broj kosovskih Bošnjaka živi u gradu Elez Hanu i selu Palidenica.

Zajedno sa FIQ-om i Inicijativom za napredak (u Štimlju), Saferworld je podržao OSBZ u svakoj opštini u izradi godišnjeg akcionog plana, zajedno sa procesom konsultacija čiji je cilj bio da osigura da potrebe i zabrinutosti različitih društvenih grupa budu uzete u obzir.

Kao rezultat, svaki OSBZ je identifikovao određene prioritete u domenu sigurnosti i bezbednosti i izradio je predloge projekata i planove rada kako bi poradio na ovim prioritetima. Po prvi put, opštinska vlada u Štimlju dodelila je budžet za više od 60 procenata ukupnih troškova primene (koji je bio jednak podršci koju je Saferworld izdvojio), dok je vlada opštine Elez Han dala svoj prilog od 57 procenata.

Akcionni planovi OSBZ-a u Štimlju i Elez Hanu između ostalog obuhvataju projekte na poboljšavanju bezbednosti u školama, pružanje bolje protivpožarne zaštite, izgradnju trotoara za pešake i postavljanje ulične rasvete, rešavanje opasnosti od pasa lualica, garantovanje bezbednosti u javnim parkovima i nasilja u porodici.

Sada radimo na tome da podržimo zajednice i lokalne OGD-e u praćenju i kritičkoj oceni primene ovih projekata.

Saferworld je podržao građansko društvo na Kosovu da se angažuje po pitanjima sigurnosti i bezbednosti. Građansko društvo igra važnu ulogu 'mosta' između zajednica i domaćih i međunarodnih aktera.

© SAFERWORLD

Podržavanje kapaciteta građanskog društva da se angažuje na pitanjima sigurnosti i bezbednosti

Od završetka rata 1999. godine, građansko društvo na Kosovu imalo je aktivnu ulogu u procesu demokratizacije. Međutim, kada je došlo do procesa razvoja i jačanja bezbednosnih institucija, nacionalne i međunarodne institucije pružile su ograničeni prostor za zalaganje građanskog društva. Istovremeno, građansko društvo na Kosovu nije imalo veštine i iskustvo koji su im bili potrebni da doprinesu razvoju sektora bezbednosti.

Nezavisnost Kosova bila je nova prilika da organizacije građanskog društva odigraju ulogu u razvoju i nadzoru bezbednosnih i pravosudnih institucija – posebno policije, snaga bezbednosti, obaveštajne službe, carine, tužilaštava i pravosuđa. Međutim, praznine u kapacitetima građanskog društva su preostale i upravo zbog toga je Saferworld pružio posebno skrojenu obuku OGD-ima, podstičući ih da povedu sastanke za dijalog u zajednici na koje bi pozvali presek građanskog društva, članova zajednice, organa vlade na centralnom i lokalnom nivou i drugih vidova izgradnje kapaciteta.

Izgradnja kapaciteta OGD-a da se angažuju po pitanjima bezbednosti i sigurnosti važna je kako bi se osiguralo da mogu da posluže kao most između zajednica i nacionalnih i međunarodnih aktera i da pruže savete sa svoje strane o tome kako da politike bezbednosti i kontrole MLN budu uključivije, učesničkije i transparentnije. Imajući u vidu sve veći broj aktera koji se bave bezbednošću i sigurnošću na Kosovu, građansko društvo takođe igra ključnu ulogu da pomogne u objedinjavanju svih ovih inicijativa i institucija. Posebno, često pomaže da se obezbedi prenos informacija i adekvatna interakcija između različitih nivoa bezbednosne infrastrukture u zajednici na Kosovu.

Forum za bezbednost

Godine 2010, Saferworld je podržao FIQ da obrazuje Forum za bezbednost, platformu organizacija građanskog društva koje sprovode istraživanja, analizu i koje se zalažu za veću transparentnost, odgovornost i uključivost politike bezbednosti. Forum za bezbednost takođe služi kao forum donosilaca odluka, organizacija građanskog društva i predstavnika zajednice gde mogu zajednički da porazgovaraju o MLN i sektoru bezbednosti i pravosuđa na Kosovu.

Do danas, Forum za bezbednost objavio je šest analiza politike, usredsređujući se na najvažnija pitanja u domenu sigurnosti i bezbednosti i kontrole MLN (vidi 'Predlozi literature za dalje čitanje' u nastavku). U periodu od 2011–12, Forum za bezbednost proširio je svoje članstvo novim OGD-ima i grupama stručnjaka kao što su Kosovski pravni institut, Institut za razvojnu politiku i Institut za napredne studije i obezbedio je vlastite finansijske resurse od donatora među kojima se nalazi organizacija Balkan Trust for Democracy, pokazujući svoju održivost, nezavisno od podrške Saferworld-a.

Saferworld je nedavno podržao razvoj slične mreže na severu Kosova i planira da je poveže sa Forumom za bezbednost ubuduće.

"Forum za bezbednost je platforma oko koje se okuplja niz različitih perspektiva kojima možete u suštini da shvatite probleme u oblasti bezbednosti i da prevaziđete aktuelne probleme predviđajući šta je sledeće što će se desiti. Dalje, isti predstavlja pouzdani izvor informacija namenjenih donosiocima politika na Kosovu i šire."

Adem Gashi, izvršni direktor Kosovskog pravnog instituta

<http://forumipersiguri.org>

Rad sa podeljenim zajednicama na severu Kosova

Opština Mitrovica prostire se otprilike 40km severno od Prištine i sastavljena je od jednog grada i 49 sela. Od rata 1999. godine, grad je bio podeljen duž reke Ibar. Procenjuje se da u južnom delu grada, živi ukupno 110,000 stanovnika, prevashodno kosovskih Albanaca. U severnom delu grada, živi otprilike 20,000 stanovnika, od kojih su otprilike 17,000 kosovski Srbi, dok preostalih 3,000 sačinjavaju kosovski Albanci, Bošnjaci, Turci, Romi, Aškalije, Egipćani i mala zajednica Goranaca.

Većina kosovskih Srba na severu Kosova odbacuje ideju integracije u preostali deo Kosova. Ovo je političko pitanje koje dotiče skoro sve aspekte svakodnevnog života na severu Kosova. Kosovske institucije nemaju nikakvu ili imaju veoma malu legitimnost na severu, a različite zajednice upiru svoje poglede ka različitim institucijama kao legitimnim pružaocima usluga koje trebaju, a koje obuhvataju bezbednost, što znači samo po sebi da Kosovska policija ima ograničenu sposobnost da održi vladavinu prava. Nasilni napadi često su upereni protiv ugroženih grupa stanovništva, kako iz srpske tako i iz albanske zajednice, po svemu sudeći u pokušaju da se podstakne veća etnička segregacija.

“Čak i pozivanje nekoga telefonom na mobilni može biti sagledano kao politički akt na severu Kosova – za neke ljude, to što koristite albanski ili srpski operater, odmah govori o tome koje institucije podržavate.”

član osoblja AKTIV-a

Uprkos ovim izazovima, partner Saferworld-a, AKTIV, uspostavio je odnose sa zajednicama u Bošnjačkoj mahali – etnički mešovitom naselju u gradu severna Mitrovica– i iskoristio je isti da uspostavi Forum Bošnjačke mahale (FBM), mesto gde se pripadnici zajednica kosovskih Srba, kosovskih Albanaca, Bošnjaka i Turaka zalažu da identifikuju i da počnu da rešavaju probleme bezbednosti i sigurnosti.

Prvobitna procena koju su sprovedeli Saferworld i AKTIV pokazala je da su bezbednosni problemi retko sagledani kao zajednički izazovi, i da je umesto toga najčešće svaka zajednica sagledala drugu kao pretnju po njihovu bezbednost. Po sličnom principu, nivo poverenja u lokalnu policiju bio je veoma mali, i oni se često sagledavaju kao korumpirani, neefektivni ili politizovani– dok mnogi ljudi na severu ne prihvataju kosovski pravni poredak, ne postoji nikakav pravosudni sistem u sklopu koga bi policija mogla da obavlja svoj deo posla.

Omogućavanje predstavnicima različitih etničkih zajednica na severu da zajedno razgovaraju o bezbednosti veoma je osetljivo, i potencijalno može dovesti do podela, te treba primeniti veoma obazriv i pažljiv pristup. Međutim, neprekidnim dijalogom bilo je moguće identifikovati neke zajedničke interese, posebno one koji su povezani sa stvaranjem ili podržavanjem privredne delatnosti. Koristeći ovo kao svoj ulaz, Saferworld i AKTIV radili su sa rukovodiocima srpske i albanske zajednice veoma sporo, razgovarajući i gradeći veru u ovaj projekat.

Sada je FBM identifikovao posedovanje ilegalnog oružja, ispaljivanje hitaca i antisocijalno ponašanje nekih mladih kao svoje glavne probleme koji ih preokupiraju u domenu bezbednosti i sigurnosti i u toku je izrada akcionih planova kako bi pokušali i rešili ove probleme uz pomoć lokalnih OGD-a. U ovih četrnaest godina, koliko je prošlo od završetka rata, ovo je prvi put da su se OGD-i i zajednice angažovali na rešavanju ovakvih pitanja u severnoj Mitrovici.

Partneri Saferworld-a na Kosovu

Forum građanskih inicijativa, Priština www.fiq-fci.org

Forum građanskih inicijativa (FIQ) je nevladina organizacija (NVO) u čijem se fokusu nalaze vladavina prava i zalaganje za povećavanje učešća građana u procesima odlučivanja, zarad pravednog, mirnog i razvijenog balkanskog regiona. FIQ je obrazovan 2000. godine kako bi radio na nizu hitnih potreba na postkonfliktnom Kosovu a zvanično je registrovan u svojstvu NVO-a 31. januara 2001. godine. Od tada, FIQ se razvio i proširio svoj fokus i sada se zalaže za povećavanje transparentnosti i odgovornosti vlade i jačanje kapaciteta građanskog društva debatama, obukama i podrškom putem davanja subvencija.

AKTIV, severna Mitrovica www.ngoaktiv.org

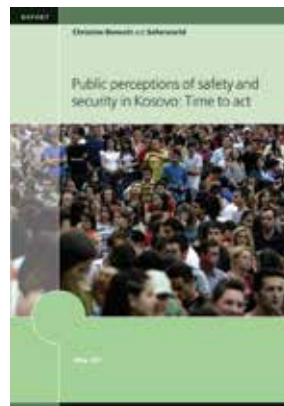

AKTIV je nevladina i neprofitna organizacija obrazovana 2003. godine, sa sedištem u severnoj Mitrovici. AKTIV ima za cilj da olakša i neguje procese i aktivnosti koji doprinose celokupnom socio-ekonomskom razvoju i postizanju prosperitetnog društva koje čuva prava i dostojanstvo svake žene, deteta i muškaraca, njihove individualnosti i izbora.

Predlozi literature za dalje čitanje

Vreme je za akciju: Sve veći strah od konflikta na Kosovu (2012)

Vreme je za akciju: Percepcije javnosti o sigurnosti i bezbednosti na Kosovu (2011)

Stvaranje bezbednijih zajednica: Pouke izvučene iz jugoistočne Evrope (2006)

4

Nepal

Bavljenje rodnom neravnopravnošću i nasiljem nad ženama i devojčicama primenom koncepta bezbednosti u zajednici

Kontekst

Sveobuhvatnim mirovnim sporazumom iz 2006. godine (CPA) okončan je deceniju dug građanski rat između maoista i Vlade Nepala i počeo je tekući proces političke tranzicije. Mirovni proces postigao je dosta toga – posebno treba istaći otpuštanje, dobrovoljno penzionisanje i integraciju bivših boraca iz reda maoista. Međutim, Nepal je načinio ogroman korak unazad maja 2012. godine kada je raspuštena njegova Ustavotvorna skupština (US). Početkom 2013, mirovni proces u Nepal u najkritičnijoj je fazi od potpisivanja CPA a vera naroda u političke lidere najniža je u poslednjih nekoliko godina.

Politički zastoj

Iako je obrazovanje vlade koja deli vlast bila ključna komponenta mirovnog sporazuma u Nepal, nacionalna politika u Nepal okarakterisana je učestalim promenama u vladi i zastojem koji postoji još od 2006. US nije uspela da privede kraju jedan od najvažnijih delova mirovnog procesa i proglasi ustav i raspuštena je maja 2012, odugovlačeći preko potreban politički i ekonomski napredak mesecima.

Državna komisija za restrukturiranje i političke stranke predstavile su nekoliko modela za uspostavljanje saveznog sistema u procesu pregovora o ponovnoj izradi nepalskog ustava. Iste veoma često daju oprečne ideje o tome da li treba izvršiti demarkaciju saveznih država na osnovu teritorije ili na osnovu etničke pripadnosti. Iako je ovo pitanje bilo presudan faktor koji je doveo do raspuštanja US, nikada nije poveljena debata na nacionalnom nivou o tome kako se ovi modeli razlikuju, kako će se odgovoriti na pitanje uključivosti ili kako će pogoditi živote ljudi, posebno onih iz marginalizovanih zajednica. Ova neizvesnost dovela je do zabrinutosti (i ponekada i tenzija između) grupa različitih identiteta koje se plaše da ih savezni sistem može marginalizovati.

Već petnaest godina nisu održavani nikakvi lokalni izbori a višestranački sistem uspostavljen je kako bi se lokalni razvoj vodio putem Okružnog odbora za razvoj. Međutim, ovaj mehanizam nije uspeo, jednim delom usled korupcije i nedostatka jasnih linija odgovornosti. Umesto toga, trenutno se sprovode razvojni projekti putem pojedinačnih vladinih birokrata koji su poznati kao službenici za lokalni razvoj. Iako ovaj formalni višestranački mehanizam nije uspeo, političke stranke i dalje imaju snažan uticaj nad radom u oblasti razvoja na okružnom i lokalnom nivou.

Ova karta služi samo kao ilustracija. Saferworld ne zauzima nikakav stav o tome da li je ovaj prikaz merodavan u pravnom ili političkom smislu.

Izazovi po bezbednost

Policija je bila meta čestih napada maoističke Narodne oslobodilačke armije (PLA) tokom građanskog rata u Nepal u mnoge policijske ispostave su napuštene, posebno u udaljenim oblastima. Uz podršku donatora, Policija Nepala ponovo je uspostavila neke od ovih ispostava, ali i dalje nema zvaničnih organa reda u mnogim zajednicama.

Mešanje politike u pružanje usluga bezbednosti i pravosuđa takođe je široko zapažena pojava. Na primer, presuda visokog profila Vrhovnog suda kojom je lider jedne političke stranke osuđen za ubistvo nije izvršena i ovo lice je još uvek na slobodi u vreme pisanja ovog izveštaja. Predstavnici zajednice i policija se žale da političke stranke često koriste svoj uticaj kako bi se njihove pristalice koje su uhapšene pustile iz zatvora, bez ikakve propisne istrage. Ovo je imalo za posledicu paralisanje i veoma nizak nivo percepcija javnosti o vladavini prava.

Rodna neravnopravnost i nesigurnost žena

Rodna neravnopravnost i zloupotreba prava žena značajan su problem u Nepal. Žene doživljavaju mnogo veće nivoe nesigurnosti u odnosu na muškarce, posebno u smislu nasilja na rodnoj osnovi (GBV) uključujući i nasilje u porodici (NP). Međutim, pošto su žene nedovoljno zastupljene u bezbednosnim agencijama – i pošto se NP i GBV često vide kao manji slučajevi koji treba da se reše u porodici – ženama je poseban izazov da se obrate bezbednosnim i pravosudnim organima.

Na nivou politike, vlada Nepala preduzela je jedan broj mera sa ciljem da poboljša bezbednost žena, koje obuhvataju usvajanje Nacionalnog akcionog plana o Rezolucijama Saveta bezbednosti UN-a 1325 i 1820, donošenje Zakona o nasilju u porodici i uspostavljanje Jedinice za nasilje na rodnoj osnovi, u sklopu Kabineta premijera i Saveta ministara. Rodna neravnopravnost i nasilje na rodnoj osnovi takođe su direktno uticali na dinamiku konflikta u Nepal. U anketi maoističkih boraca koju je Saferworld sproveo u Nepal, skoro 20 procenata žena boraca izjavilo je da su njihova želja da se usprotive rodnoj neravnopravnosti i borba za prava žena bili njihovi glavni razlozi da se pridruže pobuni maoista, a skoro 25 procenata istih pristupilo je njihovim redovima kao posledica seksualnog zlostavljanja i silovanja od strane državnih snaga bezbednosti.⁹

U okviru Policije Nepala, Direkcija centra za zbrinjavanje žena i dece prisutna je u svakom okrugu i bavi se krivičnim i građanskim predmetima u vezi sa ženama i decom, dok Služba za žene i decu, koja je pod Ministarstvom za žene, decu i socijalnu zaštitu, podržava žene i decu u njihovom pristupu pravnim uslugama. Međutim, primena ovih zakona, politika i inicijativa često je praćena nedovoljnim kadrovima i nedovoljnim finansiranjem.

Rodna neravnopravnost značajan je problem u Nepal i žene doživljavaju veće nivoe nesigurnosti u odnosu na muškarce, uključujući i nasilje u porodici.

© SAFERWORLD

Politička osetljivost na NVO-e i MNVO-e koji se bave bezbednošću

Nedavnih godina, neki nepalski mediji i političke ličnosti optužili su NVO-e, MNVO-e i donatore da potpiruju tenzije oko identiteta promovisanjem uključenosti grupa u neadekvatnom položaju u društvene, političke i ekonomske procese, kao što su proces odlučivanja, ekonomskog razvoja i obrazovanja. Ovakve optužbe ukazuju na jaku kritiku na račun angažovanja spoljnih aktera u onome što se ocenjuje kao interna pitanja i doprinose visokim nivoima osetljivosti, posebno između vlade na centralnom nivou i viših bezbednosnih aktera, oko (I) NVO-a koji se bave pitanjima bezbednosti. Kao rezultat, prostor za angažovanje građanskog društva, iz Nepala i sa međunarodnog nivoa, na pitanjima bezbednosti i pravosuđa u Nepal, je smanjen, posebno na centralnom nivou – sa odnosnim uticajem na jačinu preporuka i mogućeg zalaganja.

⁹ Saferworld (2010), 'Common ground? Gendered assessment of the needs and concerns of Maoist Army combatants for rehabilitation and integration'.

Policajke i članovi zajednice prate dokumentarnu dramu koja je urađena kako bi se podigla svest o nasilju na rodnoj osnovi. Široko rasprostranjeno nasilje u porodici u Nepal u uslozljeno je malim brojem policajki, što ženama otežava da prijave ova krivična dela.

© SAFERWORLD

Program i ključna dostignuća

Zbog toga što se žene suočavaju sa značajnim izazovima u smislu svoje bezbednosti, veći deo Saferworld-ovog programa bezbednosti u zajednici u Nepal u usredsređen je na pokušaj da se odgovori na ova pitanja. Međutim, pristup koji je preduzet na svakoj lokaciji na kojoj je rađeno na bezbednosti u zajednici u periodu od 2010–13. očigledno se razlikovao – što je bio direktan rezultat lekcija naučenih iz prošlih projekata i davanja mogućnosti da kontekst, i same zajednice, vode proces osmišljavanja i primene programa.

Kao što je to slučaj na Kosovu i u Bangladešu, okosnica rada Saferworld-a u Nepal u jeste podržavanje razvoja grupa građanskog društva u Nepal u da odgovore na probleme sigurnosti i bezbednosti, uključujući i rad na pitanju malokalibarskog i lakog naoružanja.

Saferworld-ov program u Nepal u takođe se uhvatio u koštac sa pitanjem koje isplivava na površinu u skoro svim programima Saferworld-a bezbednosti u zajednici širom sveta: da li i kako uključiti ekonomske ili egzistencijalne aktivnosti u projekte bezbednosti u zajednici.

Na kraju, kao što je to slučaj u Bangladešu, Saferworld je započeo proces postepenog proširivanja svog rada na bezbednosti u zajednici u Nepal u od u suštini pilot lokacija ka većoj razmeri. Počevši sa dva kvarta u 2010 – jednim u okrugu Danuša i drugom u okrugu Ramečap – program Saferworld-a u Nepal u sada radi u ukupno 108 kvartova, duž 4 okruga u Nepal u, obuhvatajući 3 odbora za razvoj sela (ORS-i) u svakom okrugu.¹⁰

Dva pristupa odgovoru na nasilje nad ženama i devojkicama

Saferworld je radio na odgovoru na nesigurnost izazvanu rodnim nasiljem u oba okruga Ramečap i Danuša od 2010–12, ali su zajednice identifikovale dva veoma različita pristupa.

Članovi zajednice na obe lokacije rekli su da se bezbednost poboljšala tokom 2012, iako je teško proceniti tačan doprinos intervencija u sektoru bezbednosti. U okrugu Danuša, na primer, žene su rekle da su u velikoj meri prestale krađe i seksualno uznemiravanje od strane muškaraca. Kada smo ih upitali šta je po njima uzrok ovog poboljšanja u bezbednosti, one su istakle da smanjenje u restrikcijama električne energije (što znači da je bilo više električne energije i time veća rasveta uveče) i obnova policijskih ispostava predstavljaju verovatne faktore. Muškarci su se složili

¹⁰ Odbor za razvoj sela je lokalna administrativna struktura sačinjena od jednog broja kvartova.

sa ženama da se bezbednost poboljšala, rekavši da su čuli za manji broj slučajeva silovanja u protekloj godini i da je bilo veoma malo sporova koji nisu mogli da se reše posredovanjem, iako je neophodno raditi i dalje na proveru ovih tvrdnji.

Iako je teško znati koliko se ove pozitivne promene mogu pripisati projektu a koliko drugim faktorima – iako ne možemo samo sugerisati da je veći nivo učešća žena u diskusijama o bezbednosti poboljšao bezbednost žena – mnoge žene iz zajednice rekle su da je projekat povećao njihovo samopouzdanje i svest o njihovim pravima. Posledično, rekle su da se sada osećaju mnogo samouverenije da ulože žalbu policiji ukoliko bi smatrale da su njihova prava prekršena.

Animiranje mladih kako bi se podigla svest o nasilju u porodici u okrugu Ramečap

U ORS-u Mantali okruga Ramečap, centralna komponenta akcionog plana koji je razradila zajednica podrazumevala je održavanje časova IT lokalnoj omladini kako bi se podstakli da se mane krađa i drogiranja. Zajednica je podržana u ponovnoj izgradnji krova zapuštenog centra zajednice, koji je korišćen kao učionica, u plaćanju nastavnika za IT i kupovini 5 računara i električnog invertora.

U nastavku uspeha ostvarenog ovim početnim aktivnostima, članovi radne grupe za bezbednost u zajednici (RGBZ) hteli su da rade sa mladima kako bi ih uključili u podizanje svesti o nasilju u porodici i na rodnoj osnovi i opasnostima konzumiranja droge i alkohola u široj zajednici.

Mladima je održana obuka o pitanjima kao što su rod i bezbednost kao i o relevantnim zakonima. Pružena im je pomoć da napišu, režiraju i glume u uličnim predstavama u kojima su scenski predstavili ključne poruke o pitanjima kao što su nasilje u porodici, konzumiranje droge, etnička diskriminacija i trgovina ljudima. Pošto su nastupi izvođeni na najveći pazarni dan, privukli su puno gledalaca ne samo iz sela Mantali već iz celog okruga Ramečap. Slično, umetničko takmičenje održano je u četiri škole kako bi se povećala svest o nasilju u porodici i konzumiranju droge i alkohola na način blizak deci. Na kraju, mladi koji su učestvovali u svim ovim aktivnostima zatim su animirani da sprovedu zalaganje 'od vrata do vrata' – podelom letaka i razgovorom sa preko 450 glava domaćinstava.

Oснаživanje žena da ispune svoje bezbednosne potrebe u okrugu Danuša

U ORS-u Čakar okruga Danuša, akcioni plan zajednice predviđao je pružanje toaleta, kako žene ne bi morale više napolju da vrše nuždu, gde su često bile žrtve uznemiravanja i zlostavljanja.

Prvobitni plan pozivao je na izgradnju javnih toaleta. Međutim, nakon daljeg razmatranja ovog pitanja, članovi zajednice su odlučili da ovi komunalni toaleti ne bi rešili bezbednosni problem pošto bi se prosto osiguralo da bilo ko ko želi da uznemirava žene zna gde one idu u toalet.

Partneri na projektu su se složili da se promeni budžet i da se pomogne u izgradnji toaleta u pojedinačnim domaćinstvima. Ovo je bilo skuplje i samo 150 domaćinstava je moglo da bude uključeno. RGBZ je sastavio spisak najugroženijih ljudi u zajednici koji će dobiti toalete. Pri ovome, oni su obezbedili da se ublaže tenzije koje će biti proizvedene izborom primalaca pomoći. Dok se projektnim sredstvima obezbeđivala WC šolja i betonski odvod, članovi zajednice pristali su da sami izgrade prostor u kome će toalet biti smešten.

Projekat je pozdravljen od strane aktera na nivou okruga, uključujući policiju. Međutim, politička događanja na nacionalnom nivou sprečila su okružnu policiju da se dalje angažuje na projektu, što znači da je trebalo odustati od namere projekta da radi sa garantima bezbednosti na razradi šireg rodno zasnovanog pristupa bezbednosti.

Međutim, očigledno je da je projekat ostvario jak uticaj u zajednici u smislu učešća žena na diskusijama koje se održavaju u zajednici. Dok su u ranim fazama projekta, muškarci i žene odbijali da sede zajedno u istom prostoru, sada muškarci i žene u sastavu RGBZ-a sede zajedno i učestvuju otvoreno u diskusiji o planu aktivnosti zajednice. Učesnice u fokusnim grupama kažu da se sada osećaju samouvereno da se “borimo za naša prava sa vlastima”.

Uspostavljanje mehanizma za ostvarivanje dijaloga na nivou zajednice

Jedan od ključnih ciljeva projekta je da se poboljšaju odnosi između vladinih agencija, posebno policije i zajednica. Mehanizam dijaloga na lokalnom nivou, koji se u projektu pominje kao RGBZ-i, osmišljen je sa namerom da poveća nivo interakcije. Mnoge strategije stavljene su u primenu kako bi se pokušalo i učinilo da ovi mehanizmi budu što delotvorniji i održiviji. Isto podrazumeva njihovo povezivanje sa strukturama lokalne uprave kako bi se obezbedilo njihovo prihvatanje; obezbeđivanje da grupe budu što je moguće uključivije uz zastupljenost žena, omladine, muškaraca i članova marginalizovanih grupa; uspostavljanje vlasništva zajednice nad mehanizmom obezbeđivanjem njihovog aktivnog učešća u osmišljavanju i primeni akcionih planova i promovisanju pristupa zasnovanog na procesu umesto organizovanja događaja koji se održavaju samo jednom.

Ovi mehanizmi dijaloga na lokalnom nivou urodili su plodom. Na primer, u nekoliko ORS-a seosko veće ratifikovalo je akcioni plan RGBZ-a, uključujući ih u svoj proces planiranja i izdvajanjem dodatnih finansijskih sredstava kako bi se povećao opseg aktivnosti koje zajednica planira da primeni. RGBZ ORS-a Singhia zalagao se da se policajke imenuju u lokalnim policijskim ispostavama kako bi se stvorilo okruženje u kome bi se žene osećale lagodnije da se obrate policiji i da eventualno doprinesu ispunjavanju potreba žena u domenu bezbednosti, uključujući ali ne ograničavajući se na GBV.¹¹ Okružna policijska ispostava Sunsari saslušala je njihov zahtev i postavili su dve policajke da rade u policiji u njihovom lokalitetu. Po sličnom principu, u ORS-u okruga Kachanpur, RGBZ se zalaže za uspostavljanje policijske ispostave na njihovom lokalitetu. Isti je dodelio zemljište, zgradu i osnovni nameštaj i drugu robu za ovu ispostavu u saradnji sa ORS-om i takođe je dobio garancije Okružne policije Banke da će pružiti policijski kadar za ovu ispostavu.

Podržavanje kapaciteta građanskog društva

U periodu od 2010–13. Saferworld je podržao mrežu od otprilike 40 NVO-a, vladinih agencija, nezavisnih istraživača i agencija UN-a koje se bave kontrolom MLN i smanjenjem oružanog nasilja (AVR) poznatu pod imenom Grupa za smanjenje oružanog nasilja u Nepal.

Februara 2012. grupa je organizovala radionicu kojoj su prisustvovali mediji, Ministarstvo unutrašnjih poslova i oružane policijske snage u cilju razmene informacija o dostupnosti MLN u Nepal, odredbama nacionalnog zakonodavstva i globalnom kontekstu za kontrolu MLN. Učesnici su takođe izradili planove za dopiranje do građanskog društva i vladinih aktera u okruzima Siraha i Dangadi.

Saferworld je takođe podržao grupu da sprovede radionicu na kojoj su preispitani izazovi za uspešnu primenu Programa za akciju UN-a za sprečavanje, suzbijanje i iskorenjivanje ilegalne trgovine malokalibarskim i lakim naoružanjem u svim njenim aspektima i da izradi analitički izveštaj u kome su upoređeni skupovi podataka NVO-a o oružanom nasilju u Nepal.

Ove aktivnosti omogućile su članovima radne grupe da uglavnom budu aktivno uključeni u diskusije o kontroli MLN i AVR. Na primer, kako grupa tako i neki pojedinačni članovi, uključeni su kao akteri u program AVR koji je predvodio UNDP.

¹¹ Saferworld prepoznaje da zapošljavanje policajki nije jedina stvar koja je potrebna kako bi se ispunile bezbednosne potrebe žena, i takođe radi na podsticanju promena među policajcima i u sklopu policije kao institucije. Po sličnoj osnovi, Saferworld prepoznaje da uloga policajki nije ograničena samo na ispunjavanje bezbednosnih potreba žena.

Povezivanje 'bezbednosti' sa radom na 'razvoju'

Kako bi se izazovi u domenu rodni i bezbednosnih pitanja izneli pred okružne i eventualno državne organe, Saferworld je podržao organizacije građanskog društva da uspostave platforme zalaganja na nivou okruga, koje su prošle kroz izgradnju kapaciteta o tome kako se zalagati na strateški način za rodno odgovornije garantovanje bezbednosti. Ova obuka omogućila je organizacijama građanskog društva da koordiniraju aktivnosti zalaganja i da rade konstruktivno sa garantima bezbednosti. Postoje sve noviji dokazi da ovo poboljšava pristup garantima bezbednosti u slučajevima koji se odnose na nasilje izvršeno nad ženama i devojčicama (NŽD) i GBV.

Ključni elemenat pristupa Saferworld-a bezbednosti u zajednici podrazumeva pružanje podrške zajednicama da iznesu sva ona pitanja zbog kojih se ne osećaju sigurno ili bezbedno, sa njihove tačke gledišta. Vrlo često ovo znači da zajednice identifikuju složenu mešavinu pitanja, od kojih su neka očigledno 'bezbednosna' pitanja (kao što su improvizovane eksplozivne naprave (IED) ili MLN) dok druga više nalikuju na tradicionalna 'razvojna' pitanja. Često, siromašne zajednice identifikuju probleme koji su povezani sa ekonomskim razvojem ili sa upravljanjem prirodnim resursima kao nešto što ugrožava njihovu 'bezbednost', kao što je ORS u okrugu Bardija u kome je zajednica rekla da se plaše da slonovi ne napadnu njihove useve i da poplave reka ne dovedu do erozije njihovog zemljišta.

'Ljudska bezbednost' može biti izrazito širok koncept i može predstavljati izazov po organizacije i donatore koji se usredsređuju na to da poboljšaju bezbednost na nivou zajednice – koja pitanja stvaraju i po 'bezbednost' i kako bi organizacija trebalo da odgovori na probleme koji leže izvan njene ekspertize? Važno je međutim, da se ne zasenjuju 'razvojni' problemi koje zajednice identifikuju ukoliko su to zaista suštinski problemi koji čine da se zajednice ne osećaju sigurnim: percepcije o nesigurnosti mogu biti povezane sa siromaštvom, nedostatkom radnih mesta, lošom infrastrukturuom ili nepružanjem usluga a osnaživanje zajednica da iznesu ono što ih brine po njihovu bezbednost traži se kako bi se poboljšala uzvratnost u domenu bezbednosti.

U odgovoru na ovaj izazov, program Saferworld-a u Nepal u počeo je sa razradom pristupa koji eksplicitno uključuje ekonomske aspekte u rad u oblasti bezbednosti u zajednici – na primer, identifikovanje pružalaca usluga koji mogu pružiti pojedincima koji su podložni da postanu žrtve ili izvršioc nasilja mogućnosti za stvaranje prihoda ili otvaranje mikro preduzeća.

Ocene koje su sprovedene tokom projekta potvrdile su da su žene i mladi više izloženi nesigurnosti zato što nemaju mogućnost da se zaposle ili da zarade svoj prihod. Žene su takođe podložnije nasilju u porodici ukoliko ekonomski zavise od svog supruga i od njegove porodice – kako zbog toga što su sagledane kao ekonomski teret ali i zato što im je teže da odu iz ovakvog odnosa ukoliko se zlostavljaju. Mladi ljudi, posebno mladi muškarci, koji su bili nezaposleni i koji su imali malu viziju ili nadu za njihovu budućnost bili su izloženi većem riziku konzumiranja droge i kriminalnog ponašanja.

Saferworld je upravo zbog toga počeo da uključuje malu komponentu razvoja mikro preduzeća u svoj rad u bezbednosti u zajednici, primenjujući model Programa za razvoj mikro preduzeća (MEDEP)¹² koji su primenili partneri MEDEP-a na nivou okruga. Nasuprot projektima za smanjenje siromaštva, čiji se korisnici biraju uglavnom na osnovu ekonomskih kriterijuma, kriterijumi za odabir učesnika u komponenti mikro-preduzeća programa za bezbednost u zajednici zasnivaju se na bezbednosnim potrebama, usredsređujući se na članove zajednice koji su najugroženiji na dinamiku kao što je nasilje u porodici ili izvršavanja lakših krivičnih dela. Ukupno 84 ljudi iz 12 lokacija u zajednici dobiće podršku, uključujući obuku o

12 MEDEP je zajednička inicijativa UNDP-a i Vlade Nepala i postoji već 14 godina.

motivaciji i veštinama i mogućnostima uzimanja zajma, kako bi im se pomoglo da uspostave mikro-preduzeća od kojih će živeti.

Rad na širenju aktivnosti

Nadograđujući iskustva koja su stekli u okruzima Ramečap i Danuša, Saferworld i partneri su počeli sa primenom projekata bezbednosti u zajednici većeg obima, ponovo sa fokusom na rodnim pitanjima i bezbednosti. Rad se u ovom trenutku obavlja u 12 ORS-a (od kojih svaki ORS obuhvata 9 kvartova¹³) duž okruga Banke, Bardija, Sunsari i Siraha. Primenjuje se grupisan pristup kako bi se ORS-i pridružili jedni drugima. Ovo se pokazalo korisnim, pošto se aktivnosti u različitim ORS-ima međusobno dopunjuju a ključni zvaničnici na nivou okružne i lokalne uprave imaju mnogo veći interes u tome da aktivno podrže projekat kako bi dopreo do što je moguće većeg broja ljudi.

Kada razmislimo o odabiru ovih lokacija, ovaj proces proširivanja obima usredsređen je ka tome da se pronađu lokacije na kojima su se desili značajni problemi u domenu sigurnosti i bezbednosti, ali i da se pronađe dovoljan broj prilika da se primeni projekat bezbednosti u zajednici. Isti obuhvataju zajednice, lokalnu upravu i garante bezbednosti koji su zainteresovani da odgovore na pitanja lokalne bezbednosti, kao i odsustvo faktora što može biti prepreka da se radi na lokalnoj bezbednosti, kao što je krajnje siromaštvo.¹⁴

Učeći iz prošlog iskustva, fazi izgradnje poverenja i pridobijanju prihvatanja i sistematskog uključivanja aktera na nivou vlade (kao što su glavni službenik za razvoj, načelnik okružne policije, sekretar ORS-a i zvaničnik zadužen za lokalne policijske ispostave) od samog početka poklonjeno je više vremena. Posledično, projekti su do sada prilično dobro primljeni a policija koristi priliku da dopre do zajednica. Ova izgradnja poverenja apsolutno je ključna za uspeh, ali zahteva prilično puno vremena i rada.

Partneri Saferworld-a u Nepal

IHRICON

www.ihricon.org.np

Institut za komunikaciju o ljudskim pravima u Nepal (IHRICON) neprofitna je, nepolitička NVO za ljudska prava koju je obrazovala grupa stručnjaka za medije i koja je aktivno uključena u praćenje, izveštavanje i zalaganje o ljudskim pravima. IHRICON sprovodi detaljne istrage i istraživanja uz to što sprovodi inovativne kampanje zastupanja visokog profila koje pokušavaju da dovedu do pozitivnih promena oko pitanja ljudskih prava.

INSEC

www.insec.org.np

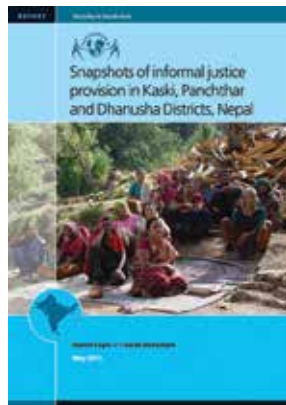
Informal Sector Service Centre (Uslužni centar neformalnog sektora) (INSEC) obrazovan je 1988. sa ciljem da zaštiti prava ljudi koji su uključeni u neformalne sektore. Isti radi na promovisanju politika, institucija i kapaciteta koji doprinose zaštiti i unapređenju ljudskih prava i demokratskih sloboda. Njegove glavne oblasti jesu organizovanje kampanje, reparacija žrtava, pomirenje, podizanje svesti i programi edukacije kako bi ljudi bili u stanju da se založe za svoja građanska i politička prava i da dokumentuju situaciju kada govorimo o ljudskim pravima u zemlji i da ih raspodele na domaćem i međunarodnom nivou. INSEC radi sa grupama u nepovoljnom položaju kao što su poljoprivredni radnici, žrtve konflikta, nedovoljno privilegovane žene i socijalno diskriminisani ljudi, uključujući Dalite i decu.

¹³ Kvart je administrativna jedinica koja odgovara naselju.

¹⁴ Iako rad na bezbednosti u zajednici nije nemoguć u kontekstima krajnjeg siromaštva, zahtevao bi pristup koji prisno koordinira odgovor na osnovne razvojne i humanitarne potrebe duž problema u domenu sigurnosti i bezbednosti – što je nešto što se smatra da je izvan kapaciteta ovog konkretnog programa.

Predlozi literature za dalje čitanje

Prikaz neformalnog pravosuđa u okruzima Kaski, Panchthar i Dhanusha, Nepal (2011)

Bezbednija budućnost: Praćenje poboljšanja u bezbednosti u neizvesnom kontekstu (2011)

Žene i bezbednost u Nepalu (doku-drama)
www.saferworld.org.uk/news-and-views/case-study/16

5

Bangladeš

Najveći NVO u svetu pristupa radu na bezbednosti u zajednici

Kontekst

Bangladeš nije pretrpeo otvoreni rat od kada je stvorena ova zemlja 1971. godine nakon krvavog rata za nezavisnost od Pakistana. Nezavisno od toga, ovo je zemlja koja ima ozbiljne socijalne probleme i tenzije koji mogu pretiti njenoj bezbednosti na mnogim različitim nivoima.

Bezbednosna i ekonomska situacija

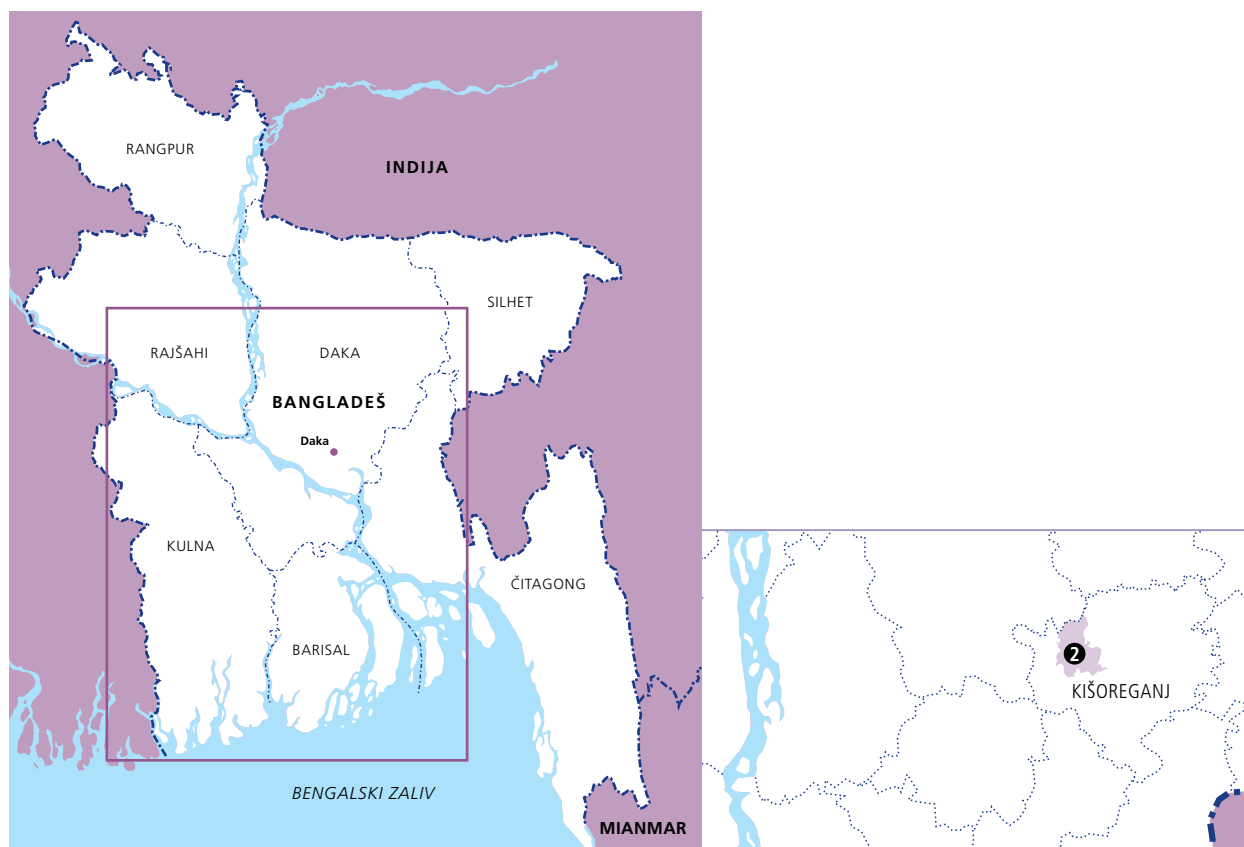
Na državnom nivou, neprekidne tenzije u regionu Brda Čitagong, pretnje političkih i verskih ekstremističkih grupa, trgovina ljudima i trgovina drogom i malokalibarskim oružjem posebno zabrinjavaju.

Međutim, upravo na nivou zajednice, najočiglednije su neke od najviše preovlađujućih pretnji po ljudsku bezbednost. Iste se odnose kako na oslobođenost od bilo kakvih strahova i od potreba, sa time da su ova dva elementa često međusobno povezana. Zajednice se suočavaju sa problemima kao što su nasilan kriminal, rodno nasilje, političko nasilje, nesigurnost koja nastaje iz konzumiranja droge i alkohola, i u nekim oblastima, čak i visoki stepen zlostavljanja i otmice dece. Smatra se da visoki nivoi siromaštva i nezaposlenosti doprinose mnogim od ovih izazova, dok fizička nesigurnost na nivou zajednice takođe ima potencijal da podrije ekonomski i društveni razvoj.

Veliki broj nezaposlenih diplomaca, loši studentski objekti i izbor novih članova u studentskoj politici među državnim političkim strankama doprineli su da studentski gradovi budu neprestana meta nasilnih previranja. Sve ovo prethodi i dalje ukoliko se ne odgovori na uzročnike koji leže u samim temeljima nasilja, koji obuhvataju siromaštvo i nezaposlenost, a koji su prisno povezani sa širim makroekonomskim pitanjima kao i sa pitanjima specifičnim za studente kao što su bolji objekti i bezbednost na univerzitetima.

Na široj osnovi sve veći trošak života, nezaposlenost i sve gori ekonomski uslovi mogli bi imati za posledicu još gore uslove za procenjenih 30 procenata stanovništva koji žive ispod nacionalne linije siromaštva.¹⁵ Povrh toga, oni koji žive na ili tik iznad linije siromaštva svakog trena mogu pasti ispod nje, iz istih razloga.

¹⁵ Najnedavnija procena Svetske banke iz 2010. (vidi <http://data.worldbank.org/country/bangladesh>).

Ova karta služi samo kao ilustracija. Saferworld ne zauzima nikakav stav o tome da li je ovaj prikaz merodavan u pravnom ili političkom smislu.

Legenda

- ❶ Pilot lokacija projekta Saferworld i ChangeMaker u siromašnoj četvrti Kamrangirchar, Dhaka
- ❷ Pilot lokacije projekta Saferworld i BRAC u selima Rashidabad, Bhatgoan i Hajirgol, Kishoreganj Sadar Upazila

Od 2012, Saferworld i BRAC uspostavili su mesta za rad na bezbednosti u zajednici na sledećim lokacijama:

- ❸ Zajednica Kanaipur, Faridpur Sadar Upazila
- ❹ Zajednice Radhaganj i Suagram, Kotalipara Upazila
- ❺ Zajednice Jhaudanga i Labsa, Satkhira Sadar Upazila
- ❻ Zajednice Keshabpur i Trimohini, Keshabpur Upazila
- ❼ Zajednice Kachua i Maghia, Kachua Upazila

Politička kriza

U ovom trenutku, Bangladeš se suočava sa političkom krizom koja proizilazi iz ukidanja ustavnih odredbi iz 2011. godine koje predviđaju uspostavljanje nestranačke privremene vlade (PV) koja će nadgledati parlamentarne izbore. Glavna opoziciona stranka obelodanila je svoju odluku da neće učestvovati na parlamentarnim izborima 2014. godine ako ne bude imenovan PV.

U periodu do izbora 2014, najverovatnije će ovaj neprekidan politički zastoj imati širi uticaj na garantovanje bezbednosti, neprekidnim *hartalima* (štrajkovima i drugim vidovima građanske neposlušnosti, često nasilnim), oružanim nasiljem između političkih rivala koji obuhvataju studentska politička tela i politički motivisanim hapšenjima koja i dalje izazivaju javne nemire. 2013. godine, kažnjavanje nekih optuženika za ratne zločine tokom rata iz 1971. dovelo je do tenzija i nasilja širom zemlje, čiji je jedan deo bio verski motivisan.

Lokalne vlasti i garanti bezbednosti

U teoriji, strukture lokalne uprave odvojene su od državne politike. Primarni nivo lokalne uprave jesu takozvani *union parishad* (UP), od kojih je svaki sastavljen od nekoliko kvartova. Ove jedinice grupisane su u *upazila* (pod-okruge) i zatim u okruge, ali nema nikakvih izabranih tela na ovim čisto administrativnim nivoima.

Međutim, u praksi izbori za UP i politika odražavaju spor koji preovlađuje na nacionalnom nivou, tako da kada nova vlada stupi na vlast, vrlo često ovo podrazumeva i promene na nivou UP-a. Ovo znači da programi lebde u vazduhu, politike se preobraćuju čak dolazi do činova nasilja uperenih protiv prethodnih lokalnih političkih lidera.

Primarni državni garant bezbednosti na nivou zajednice je Policija Bangladeša. Od 2005. godine, bilo je pokušaja u okviru nacionalnog Programa reformi u policiji (PRP) da se policija razvije u modernu službu izgrađenu sporazumom. Međutim, u 2010. godini samo 13 procenata ispitanika u anketi na nacionalnom nivou iznelo je da su upoznati da se sprovodi reforma policije.¹⁶

Jedan aspekt PRP-a jeste strategija policije u zajednici, koja obuhvata uspostavljanje foruma za policiju u zajednici po modelu *thanasa* (policijskih stanica) kako bi se potpomogao njihov rad na problemima zajednica.

Program i glavna dostignuća

Saferworld i partneri vodili su lokacije za bezbednost u zajednici na šest lokaliteta širom Bangladeša, tri u gradskim područjima i tri u seoskim. Sa BRAC-om, smo radili u selima Rašidabad, Batgaon i Hajirgolin u Kišoreganj Sadar *upazila* okruga Kišoreganj. Sa organizacijom ChangeMaker radili smo u 2, 3. i 5. kvartu gradskog naselja Kamrangiršar u okrugu Daka.

Slično Nepal, naš rad u Bangladešu uglavnom je bio usredsređen na nasilje nad ženama i devojčicama, posebno u seoskim područjima i na mlade ljude – kako kao faktore koji podstiču nesigurnost tako i na faktore koji su potencijalni agensi promena.

Nakon uspeha ovih pilot projekata, Saferworld i BRAC pristupili su značajnom širenju rada BRAC-a u bezbednosti u zajednici.

Angažovanje mladih da se bave nesigurnošću

U siromašnoj četvrti Kamrangiršar, Daka, nedovoljno obrazovana i nezaposlena omladina (posebno mladići) mogu dovesti do problema u sigurnosti i bezbednosti na nivou zajednice, pošto su često uključeni u kriminalno ili druge vidove antisocijalnog ponašanja.

¹⁶ Saferworld (2010), 'Security provision in Bangladesh: A public perception survey'/'Bezbednost u Bangladešu: Anketa o javnim percepcijama'.

Dva člana Akcionog odbora koga podržavaju Saferworld i ChangeMaker u siromašnoj četvrti Kamrangiršar. Akcioni odbor je pomogao u uspostavljanju obdaništa za decu čiji roditelji rade i omladinskog Informativnog centra za bezbednost i sigurnost u zajednici

© SAFERWORLD

“Da, policija je uvek kao policija... ponekada je teško raditi sa njima. Ali ukoliko pogledamo kako je bilo ranije ... sada se, zbog ovakvog načina prijavljivanja kriminala, oni obraćaju nama i mi se obraćamo njima. Ranije smo pokušavali da izbegnemo policiju i policija nas nije volela – ali je ovaj odnos sada nadograđen i oni sada dolaze kod nas i uzimaju podatke od nas.”

Mladić iz Informativnog centra za bezbednost i sigurnost u zajednici

Radeći sa tačke gledišta analize da su mnogi mladi počeli da se bave ovim aktivnostima pošto su bili frustrirani time što nisu imali ekonomske mogućnosti, uspostavljen je niz inicijativa kako bi se pružile mogućnosti koje su organizovane preko omladinskih grupa u zajednici uspostavljenih projektom.

Prvo, organizacija ChangeMaker dobila je donacije u naturi od lokalnih preduzeća kako bi uspostavila malo savetovalište o obrazovanju i zapošljavanju, gde je mladima omogućena obuka o osnovnim veštinama informisanja, komunikacije i korišćenja tehnologije, koje su veoma tražene na tržištu rada u Bangladešu. Putem ovog centra, mladima su takođe pružene informacije o tome kako da pronađu i kako da se prijave za moguća radna mesta.

Ovakav objekat podstakao je mlade da rade na projektu i takođe je pomogao da se počne rad na smanjenju nezaposlenosti mladih koja je bila vodeći uzročnik nesigurnosti u okrugu Kamrangiršar. Međutim, projekat je otišao čak i korak dalje pronalazeći način da podstakne mlade da učestvuju u projektu, i potrudio se da angažuje mlade da direktno pomognu u poboljšavanju bezbednosti na nivou zajednice.

Na primer, Omladinska grupa uspostavila je i upravlja Informativnim centrom o bezbednosti i sigurnosti u zajednici, koji sprovodi projekat praćenja kriminala u ovoj oblasti. Istim, mladi imaju priliku da razgovaraju sa žrtvama i da zabeleže pojedinosti lokalnih krivičnih dela, od kojih većina nikada ne bi bila prijavljena policiji zbog niskog nivoa poverenja između policije i zajednica. Rezime ovih informacija, koje detaljno navode vrstu krivičnih dela koja najviše preovlađuju i gde i zašto imaju tendenciju da se javljaju, razmenjuje se sa policijom kako bi se poboljšala komunikacija i kako bi im se pomoglo da usmere svoje aktivnosti ka sprečavanju kriminala. Ovaj projekat prilično je dobro primljen u lokalnoj policiji pošto im je pomogao da bolje preusmere svoje resurse. Pristup takođe pomaže zajednici da uzme svoje probleme u svoje ruke zajedničkim radom sa policijom na identifikovanju i odgovoru na kriminal.

Povrh toga, Informativni centar za bezbednost i sigurnost u zajednici pruža informacije lokalnom življu o tome kako da prijave krivična dela policiji i postupke koje treba da primene kako bi pristupili formalnom pravosudnom sistemu – što je nešto što lokalni stanovnici često ne znaju kako da urade. Oni takođe ispraćaju ljude do policijske stanice kako bi pomogli da se obezbedi da se prema članovima zajednice postupa pravedno. Gledano u celosti, ove aktivnosti pomogle su da se poveća poverenje između policije i zajednice.

Siromašna četvrt Kamrangiršar u Daki je ostrvo u reci Buriganga. Ono je gusto naseljeno sa više od 1 milion stanovnika ali nedostaju osnovne usluge.

© SAFERWORLD

Siromašna četvrt Kamrangiršar

Kamrangiršar je ostrvo u reci Buriganga, koje je odvojeno uskim kanalom od starog centra Dake. Pre samo 25 godina, Kamrangiršar je bio dom male zajednice zemljoradnika koji su uzgajali hranu koju su prodavali na pijacama u Daki. Međutim, sada je prilično gusto naseljeno sa preko 1 milion stanovnika.

Ovaj ogroman porast stanovništva nastao je kao rezultat činjenice da je veliki broj ljudi napustio osiromašene seoske zajednice kako bi pronašli posao u Daki. Posledično, došlo je do značajne podele u Kamrangiršaru između 'lokalaca' čije su porodice tu živele generacijama i koje poseduju najveći deo zemljišta i 'autsajdera', nedavnijih došljaka, obično siromašnijih, koji sačinjavaju ukupno 80 procenata stanovništva koje žive u siromašnim četvrtima.

Veliki deo ovih došljaka su u pokretu – neki odlaze u druge četvrti ili zarade novac i prelaze u bolja naselja, dok novi došljaci sa sela popunjavaju njihova mesta. Većina stanovnika Kamrangiršara radi u samoj Daki, iako je ova oblast takođe i mesto gde je smešteno nekoliko manjih fabrika i radionica.

U Kamrangiršaru nedostaju osnovne usluge – čista voda, kanalizacija, zdravstvena zaštita i stambeni objekti dobrog kvaliteta. Mogućnosti za obrazovanje takođe su ograničene; iako je u ovoj oblasti smešteno nekoliko škola, samo ona koju vodi BRAC je besplatna, što znači da mnoge porodice ne mogu da priušte da obrazuju svu svoju decu istovremeno.

Prisustvo policije takođe je minimalno. 2010. godine, samo jedna policijska stanica, sa samo devet policijskih službenika, pokrivala je 750,000 ljudi. Veliki deo stanovništva u Kamrangiršaru na određeni je način uključeno u neki vid kriminalnih ili nezakonitih aktivnosti (na primer, mnogi kriminalci plaćaju uglednijim porodicama malu naknadu da im sakriju njihovo vatreno oružje). Kriminalni sindikati i *mastaan* (telohranitelji) su moćni a ovo doprinosi ponekada nasilju u lokalnoj politici.

Poboljšavanje egzistencije odgovorom na bezbednosne probleme

Životni troškovi skupi su u Daki, čak i u siromašnoj četvrti. Mnoge porodice u Kamrangiršaru trebaju dohotke oba roditelja kako bi preživele a deca ovih radničkih porodica često su sama bez roditelja koji su na poslu. Ali Kamrangiršar je opasno mesto i ova deca su izložena riziku da im se nanese povrede, da se otmu ili eksploatišu. Upravo zbog toga, zajednica je za svoj prioritet zacrtala bezbednost ove dece.

Nakon izrade akcionog plana sa zajednicom, organizacija ChangeMaker iznajmila je zgradu u Kamrangiršaru i otvorila je obdanište za decu čiji roditelji rade. Roditelji plaćaju malu naknadu od Tk 10 dnevno kako bi koristili ovaj centar. Ovo je dogovoreno sa organizacijom ChangeMaker i roditeljima kako bi im se pomoglo da obdanište bude održivije i da se poveća upravljanje roditelja ovim projektom. Međutim, obdanište nije u potpunosti samo-dovoljno i i dalje se oslanja na finansiranje od strane nekih donatora.

2010. godine, samo jedna policijska stanica, sa samo devet policijskih službenika služila je broju od 750,000 ljudi u siromašnoj četvrti Kamrangiršar, Daka.

© SAFERWORLD

ChangeMaker svakodnevno upravlja ovim centrom, sa malim osobljem lokalaca koji brinu o deci. Strateško upravljanje i glavne odluke, kao što je visina nadoknade, odgovornost su odbora za akciju u zajednici, koji redovno posećuje obdanište kako bi propratili brigu o deci.

Centar obezbeđuje sigurnost lokalne dece, ali im takođe pruža osnovno vaspitanje, redovne obroke i lekarske preglede kod lekara, koji to rade dobrovoljno. Obdanište uslužuje decu uzrasta od jedne do pet godina i ima prostor za oko 45–50 dece.

Centar se pokazao prilično popularnim u Kamrangiršaru gde su roditelji izneli da im se povećao prihod i da ima poboljšanja u blagostanju njihove dece. Nažalost, Saferworld i ChangeMaker nisu mogli da iznađu način da obdanište postane samoodrživo¹⁷ i završetkom finansiranja nastavak projekta izložen je direktnim pretnjama, što dovodi do važnih pitanja o tome koji je najbolji način da se obezbedi da strategije održivosti ovog obdaništa budu eksplicitno uvršćene u intervencije u domenu bezbednosti u zajednici.

Korišćenje Centra za bezbednost deteta

Prizor roditelja koji voze rikše ulicama Kamrangiršara i na megafonu daju pojedinosti o tome kako su im deca nestala nije redak. Kada je 'Sheuli' došla u Kamrangiršar po prvi put, njene nove komšije rekle su joj "posebno vodi računa o deci, jer ti mogu nestati dok trepneš okom."

Nakon godinu dana, Sheuli je saznala da je trudna i morala je da ostavi svoj posao čistačice od koga je zarađivala Tk 500 mesečno (približno US\$6.5). Nakon što se rodio njen sin Shopon, Sheuli i njen suprug očajno su trebali da Sheuli zarađuje ali su se plašili da Shopona ostave samog.

Suočavajući se sa sve većim finansijskim pritiscima, kada je Shopon napunio tri godine Sheuli je izašla da traži posao. Kada se vratila nekoliko sati kasnije, saznala je da je Shopon nestao. Jedan komšija joj je rekao da je video dvoje stranaca da razgovaraju sa Shoponom i da su mu dali čokoladice.

Na svu sreću, Shopon je kasnije nađen u oblasti Dhanmondi u Daki gde je iskorišćavan kako bi prosjačio za novac. Ali, ovaj incident naterao je Sheuli da napusti ideju da radi, što je bio ozbiljan finansijski udarac po porodicu.

Januara 2011, Sheuli je čula o Centru za bezbednost dece organizacije ChangeMaker od jedne komšinice i nakon procene centar je primio Shopona. Sheuli sada ima posao u tri domaćinstava dok je Shopon siguran i bezbedan po ceo dan. Sheulin mesečni prihod sada iznosi oko Tk 2000.

"Teško je poverovati kako očigledno male intervencije mogu pomoći zajednici na ovako moćan način."

'Sheuli', roditelj deteta smeštenog u Centru za bezbednost i sigurnost dece organizacije ChangeMaker

(Prilagođeno iz studije slučaja organizacije ChangeMaker 'Izlaženje na kraj sa nesigurnošću dece i egzistencije')

¹⁷ Iako se organizacija ChangeMaker obratila lokalnim vlastima, imaju prilično ograničena finansijska sredstva koja su već veoma rastegnuta.

Bavljenje 'Evinim zavođenjem ili zadirkivanjem' (eve teasing)

'Evinio zadirkivanje'¹⁸ (*jouno hoirani*) je vid seksualnog uznemiravanja koji je čest u mnogim delovima Bangladeša. U Kišoreganju često poprima oblik manjih grupa mladića koji čekaju na izolovanim mestima i uznemiravaju devojke duž puta od i do škole i njihovog radnog mesta.

Akcioni odbori, omladinske grupe i *polli shomaj* (odbori žena na seoskom nivou) koje je BRAC uspostavio širom Bangladeša, sproveli su javne događaje i diskusije u manjim grupama kako bi podigli svest u svojim zajednicama o negativnim posledicama seksualnog uznemiravanja, i o kockanju i konzumiranju droge. Ovo je obuhvatalo naglašavanje veza sa nasiljem, krađom i napuštanjem škole od strane devojčica, kao i posledične pravne posledice, kao što su novčane kazne i kratke zatvorske kazne.

Ovo podizanje svesti podržano je intenzivnom obukom koju je BRAC održao a koja je pomogla članovima odbora da bolje shvate ova pitanja i da steknu veštine koje su potrebne da ih objasne drugima. Ovo je takođe omogućilo članovima zajednice da prevaziđu prvobitan akcioni plan i da počnu sa senzibilizacijom o dodatnim pitanjima, kao što je maltretiranje u porodici u vezi sa mirazom.

Diskusije o podizanju svesti ponekada su praćene nastupima narodne pozorišne klape meštana koju je organizovao BRAC. Isti su obuhvatali kratke predstave u kojima je dat dramski prikaz ključnih problema, kao što je nasilje u porodici i učešće publike u ključnim tačkama. Na primer, kada jedan lik mora da donese važnu odluku u predstavi, on će upitati publiku šta da uradi. Ovo pomaže zajednici da istraži pitanja, na primer razgovarajući o značaju zajedničkog odgovora na probleme, umesto da se personalizuje dato pitanje. Ovo takođe pruža forum da se prodiskutuje o osetljivim pitanjima na način i u sredini u kojoj se članovi zajednice osećaju lagodno.

Pored toga što su radili na podizanju svesti, akcioni odbori, omladinske grupe i *polli shomaj* direktno su osuđivali seksualno uznemiravanje kad god bi se desilo. U Hajirgolu, na primer, pristup jedan na jedan bio je veoma delotvoran, sa devojkaama u omladinskoj grupi koje su se redovno obraćale zajedno muškarcima koji seksualno uznemiravaju devojčice, kako bi objasnili posledice i kako bi ih ubedili da prestanu.

Pošto su se mesta na kojima su se žene kupale takođe bile glavne mete uznemiravanja, akcioni odbori i *polli shomaj* u Hajirgolu radili su na animiranju šire zajednice da podigne skloništa. Ljudi su doprineli radnom snagom i građevinskim materijalima ili hranom za radnike. Žene u selima identifikovale su ukupno šest lokacija duž reke Narsunda gde bi bilo korisno podići ova skloništa. Zajednica je izgradila skloništa od bambusa na svih šest lokacija, koji se uklanjaju tokom sušne sezone i zamenjuju tokom kiša, kada se reka koristi za kupanje.

Akcioni odbori, omladinske grupe i *polli shomaj* takođe su radili sa policijom kako bi napravili sistem za praćenje 'mapa kriminala' i zabeležili lokacije gde bi muškarci najčešće čekali žene kako bi ih uznemiravali. Sa svoje strane, policija je bila u mogućnosti da iskoristi ovu informaciju da usmeri pešačke patrole da povremeno spreči da uopšte dođe do ovakvog uznemiravanja. Zajednice ažuriraju ove mape pošto se šabloni uznemiravanja menjaju.

¹⁸ Izraz 'Evinio zadirkivanje' je kontroverzan pošto može učiniti trivijalnim prilično značajan problem. U Bangladešu, ovaj vid seksualnog uznemiravanja često dovodi do ozbiljnih posledica kao što je taj da devojčice napuste školu, da se udaju iako vrlo mlade ili čak da počine samoubistvo. Saferworld koristi izraz 'seksualno uznemiravanje' a ne Evinio zadirkivanje, iako prepoznavamo da članovi zajednice ovaj izraz zaista često koriste.

Kišoreganj

Okrug Kišoreganj prevashodno je seosko područje oko 150km severoistočno od Dake. Izvan glavnog grada, koji se takođe zove Kišoreganj, okrug je sastavljen od gusto izgrađenih sela i zemljišta – pirinčanih polja, voćnjaka, ribnjaka i njiva sa drugim usevima. Većina ljudi živi od poljoprivrede.

Stanovništvo je skoro u potpunosti muslimansko, sa malim hindu i hrišćanskim manjinama. Nivo siromaštva, nezaposlenosti i nepismenosti je visok. Niti lokalna uprava ni NVO-i nisu imali istoriju rada na pitanjima bezbednosti u zajednici u Kišoreganju. Međutim, ono što je zajedničko mnogim oblastima u Bangladešu, Program reforme u policiji koji je podržao UNDP uspostavio je forum za bezbednost u zajednici u celom okrugu u periodu od 2008–9. Isti su osmišljeni sa namerom da pomognu da se odgovori na lokalna bezbednosna i sigurnosna pitanja. Uprkos nekim uspesima drugde, članovi zajednice na lokacijama primene projekta izneli su da smatraju da ovi forumi i nisu bili veoma efektivni.

Hajirgol je selo sa oko 8,500 ljudi u 2. kvartu naselja Majjapon, oko 5km od grada Kišoreganj. Relativno je siromašno sa stopom pismenosti od 28 procenata, obrazovanje je prilično ispod proseka za okrug.

Rašidabad i Batgaon su u nešto boljoj poziciji, sa putevima dobrog kvaliteta i poljoprivrednim zemljištem i višim nivoima obrazovanja i pismenosti – veliki broj devojčica pohađa školu što treba pohvaliti. Rašidabad broji oko 8,000 stanovnika dok je Batgaon nešto manji sa oko 5,000. Ovo su susedna sela, u 6. i 2. kvartu Rašidabada, i nalaze se na udaljenosti od oko 7km od grada Kišoreganj.

Prigovaranje kockanju, konzumiranju droge i alkohola

Kockanje i konzumiranje droge i alkohola preovlađivali su u sve tri zajednice. U kontekstu krajnjeg siromaštva, kocka i konzumiranje droge/alkohola brzo dovode do traćenja ograničenog prihoda i često vode ka nasilju u porodici i krađa. Najčešće droge su kanabis i ilegalan lokalno destilisan alkohol. Članovi zajednice izneli su da smatraju da policija nije uvek preduzela odlučne radnje protiv lokalnih kriminalaca, a kocka i trgovina drogom često su zaštićeni od članova lokalne elite ili političara koji ostvaruju profit od ovih aktivnosti.

U Batgaonu, *polli shomaj* prišli su kockarima i dilerima drogom kako bi im objasnili zašto treba da prestanu sa ovim aktivnostima. Neki od njihovih članova slično su uložili prigovore dilerima droge u prošlosti i prećeno im je nasiljem. Međutim, radeći kao grupa oni su postali samouvereniji a njihove intervencije efektivnije. Ovakva nastojanja takođe su omogućena samopouzdanjem koje su članovi zajednice dobili nakon što su učestvovali na obukama BRAC-a.

Komunikacija sa policijom uspostavljena je putem UP-a i *dophadors* (šefova policije po selima), kao i putem postojećeg odnosa koji BRAC ostvaruje sa lokalnim policijskim stanicama. Policija je pozvana na događaje senzibilizacije kako bi se objasnile pravne posledice aktivnosti kao što je seksualno uznemiravanje i kako bi se poslala poruka da su ovakve aktivnosti neprihvatljive. Policija se takođe složila da sprovede redovnije inspekcije ključnih mesta za kocku i konzumiranje droge.

U sklopu projekta bezbednosti u zajednici, sva tri sela odlučila su da izgrade centre bezbednosti u zajednici kako bi se olakšao rad u domenu bezbednosti u zajednici. Namera je bila da centri budu mesto za sastanke akcionog odbora, omladinskih grupa i *polli shomaj*, kao i skupova šire zajednice. Ona je isto trebalo da posluži kao mesto za rekreaciju mladih ljudi što bi bila alternativa seksualnom uznemiravanju, konzumiranju droge i kockanju.

Otvaranje ovih centara takođe je pružilo priliku da se pomogne u izgradnji odnosa sa policijom i još više je ojačalo ciljeve projekta. Na primer, 2009. godine, okružni načelnik policije prisustvovao je inauguraciji centra u zajednici Hajirgol. Njegov javni izraz podrške inicijativi bezbednosti u zajednici i obećanje policijske podrške predstavljalo je važan faktor u uspehu projekta (vidi intervju sa članom osoblja BRAC-a u nastavku) i policija i dalje posećuje ova tri sela češće nego što je to činila ranije.

Član odbora za omladinsku akciju u mestu Batgaon sa dvoje mladića iz ove zajednice koji su ranije konzumirali drogu i kockali se. Projektom bezbednosti u zajednici razvili su mogućnosti za egzistenciju i oni sada pomažu zajednici da reši probleme drugih u smislu droge i kockanja.

© SAFERWORLD

Širenje intervencija BRAC-a u domenu bezbednosti u zajednici

Na osnovu uspeha koje smo ostvarili u radu u periodu od 2010–13, Saferworld i BRAC sada proširuju naš rad na bezbednosti u zajednici na dodatnih 16 lokacija širom Bangladeša. Preuzimanje pristupa zajednice bezbednosti od BRAC-a važno je iz dva razloga.

Prvo, iako je Bangladeš dobro obuhvaćen razvojnim inicijativama i što je nesigurnost na nivou zajednice prepoznata kao značajan problem širom Bangladeša koji podriiva nastojanja da se suzbiju ozbiljni nivoi siromaštva u zemlji, u ovom trenutku postoji veoma mali broj, ako uopšte i postoje, NVO-a koji se bave pitanjima bezbednosti.

Drugo, BRAC je izrazito veliki nacionalni NVO, koji zapošljava više od 100,000 ljudi koji rade u oko 70,000 sela i koji dopiru do oko tri četvrtine celokupnog stanovništva Bangladeša.¹⁹ Ukoliko BRAC usvoji pristup bezbednosti u zajednici u svojim programima, potencijalne pogodnosti po bezbednost na nivou zajednice bile bi značajne.

Saferworld i BRAC nedavno su počeli da produbljuju zajedničku viziju bezbednosti u zajednici u Bangladešu u sklopu rada šireg obima na bezbednosti u zajednici.

Prvo, na osnovu lekcija koje smo naučili, prepoznali smo potrebu za čvršćom i sofisticiranijom metodom shvatanja i merenja promena koje proizilaze iz naših intervencija u bezbednosti u zajednici. Zajedno smo razradili pristup praćenju koji pokušava da shvati promenu iz perspektive samih članova zajednice i da ih uključi u uspostavljanje i praćenje relevantnih pokazatelja. Takođe razvijamo širok raspon metodologija da uhvatimo i prenesemo sve ove promene.

Ukoliko se pozovemo na naše iskustvo iz perioda od 2010–13, takođe smo prepoznali značaj rada na različitim nivoima uprave u Bangladešu i struktura bezbednosti– na primer, osiguravanje da su lokalni administratori i policijski službenici osnaženi da odgovore na zabrinutosti zajednice od strane viših nivoa njihovih organizacionih hijerarhija. Iako je ovo implicitno već shvaćeno u BRAC-u, posebno među terenskim i okružnim osobljem, radili smo kako bismo se pobrinuli da ovo bude eksplicitnije i da postane namerna komponenta naše programske strategije.

Na kraju, ima još dosta toga što može biti urađeno kako bi se razvili jači odnosi između rada na terenu i na nacionalnoj (i međunarodno podržanoj) politici ili procesima

¹⁹ Brojke uzete sa veb stranice BRAC-a marta 2013.

institucionalnih reformi. Na primer, uloženi su naponi da se radi sa akterima na nacionalnom nivou kao što su zvaničnici Ministarstva unutrašnjih poslova i viši predstavnici policije putem poseta idi-vidi, radionica za razmenu iskustava i sastanaka oči u oči. Nezavisno od toga, može se učiniti više kako bi se inicijativa za bezbednost u zajednici povezala sa Programom reformi u policiji, posebno sa njenim komponentama koje se odnose na policiju u zajednici i rodno osetljiv rad policije. BRAC i Saferworld će nastaviti da jačaju ove veze i samim tim će istražiti najbolje načine da se obezbedi da se dokazi i lekcije izvučene iz budućih programa angažovanja na nivou zajednice iskoriste kao informacije za procese koji se budu odvijali na nacionalnom nivou.

Obuka terenskog osoblja BRAC-a u Faridpuru na sprovođenju diskusija u fokusnim grupama sa zajednicama o sigurnosti i bezbednosti.

© SAFERWORLD

“... sigurnost i bezbednost, ovo je zapravo razlog zašto odbor za zajednicu postoji i dalje i nastavljaju da rade zato što upravljaju ovim pitanjima.”

Okružni upravnik BRAC-a

Iskustvo BRAC-a u sprovođenju koncepta bezbednosti u zajednici

Okružni upravnik BRAC-a koji je predvodio rad na bezbednosti u zajednici u Kišoreganju sada je uključen u proširivanje BRAC-ovog rada na bezbednosti u zajednici širom Bangladeša. Sve ovo se odražava na njegovo iskustvo kandidovanja za program bezbednosti u zajednici.

Potrebno je vreme i redovna komunikacija da se upoznate sa zajednicom... sada me ne vide kao zaposlenog BRAC-a već kao ‘našeg’. Ali ovo zahteva puno vremena – radio sam u četiri sela u tri kvarta.

Na početku nismo dobijali nikakvu pomoć od policije. Prvobitno smo se obratili zaduženom policijskom službeniku, i on nam je rekao, u vezi problema kupanja, “Prelepe žene se kupaju van svoje kuće a pored reke prolazi put, tako da ljudi gledaju... u čemu je problem? Bezbednost nije vaš problem – mi to radimo, zašto ste vi ovde, šta zapravo radite?”

Kada nismo uspeali da pridobijemo podršku zaduženog policijskog službenika, ja sam razgovarao sa načelnikom policije na nivou okruga. Imao sam jedan kanal, ličnu vezu, i uspeo sam da zakažem termin preko njega. Načelnik se upravo vratio iz misije u inostranstvu i imao je veoma pozitivan stav kada sam ga kratko obavestio o ovom poslu.

Pitao je, “Kakva vrsta podrške vam je neophodna?” I rekao sam mu o problemima koje imamo sa zaduženim policijskim službenikom. Načelnik ga je zatim pozvao i rekao, “U redu, šaljem vam ovu osobu, da li možete molim vas da porazgovarate sa njim i da vidite šta oni rade?”

Kada sam ponovo otišao kod nadležnog policajca on je čekao sa nekoliko stolica i seli smo i porazgovarali čak nam je naručio slatkiše i zatim je obavestio njegovu jedinicu za policiju u zajednici i organizovali su ogroman dan otvorenih vrata ispred thane i predstavio je mene i odbor javno i dao nam je svoju podršku.

Nakon toga smo ga odveli do lokalne zajednice. Puno ljudi došlo je da porazgovara sa njim a na sastanku je dao svoj broj telefona i rekao, “Ako imate bilo kakav problem, molim vas pozovite me.” Tako da smo postepeno kao zajednica razvili odnos sa zaduženim policijskim službenikom.

Uključivanje *polli shomaj* takođe je bilo bitno. Iako ih je uspostavio BRAC, ovo je slobodna organizacija – nema nikakve dominacije BRAC-a, oni se bave stvarima u zajednici. Dakle, oni imaju dobar odnos i sa zajednicom i sa BRAC-om, što je bitno.

Polli shomaj imaju legitimnost i mogu predvoditi i olakšati procese... oni motiviraju ljude. Imali smo slučaj kada je zajednica preduzimala mere protiv kockanja i konzumiranja droge a ljudi koji su bili uključeni u ove aktivnosti pokušavali su da zaustave rad na bezbednosti u zajednici. *Polli shomaj* je preduzeo radnje kako bi animirao sve članove zajednice i organizovao je demonstracije kako bio pokazao njihovu podršku, što je ljudima ulilo poverenje.

Iako je finansiranje prestalo pre godinu dana, akcioni odbori i dalje funkcionišu pošto su oni nešto što je zajednica identifikovala kao svoju potrebu. Ovo pitanje sigurnosti i bezbednosti zapravo predstavlja razlog zašto odbori za zajednice i dalje postoje i nastavljaju sa svojim radom pošto imaju vlasništvo nad ovim pitanjima. Ali ono što je problem jeste da akcioni odbori ne funkcionišu onoliko dobro koliko mogu pošto im je potrebna motivacija... međutim, oni su ovde, rešavaju probleme, ali ne i na očekivanom nivou.

Da uradimo nešto drukčije sledećeg puta... putem bezbednosti i sigurnosti u zajednici, mi pružamo neke subvencije – ali ove subvencije ne bi trebalo da obuhvataju samo BRAC i Saferworld već bi i zajednica trebalo da doprinese svojim novcem. Ovo će samo po sebi podrazumevati još veće vlasništvo nad ovim procesom.

Partneri Saferworld-a u Bangladešu

ChangeMaker
www.changemaker-bd.org

ChangeMaker je nevladina dobrovoljna organizacija za razvoj koja ima za cilj da razvije znanje, kapacitete i pristup marginalizovanih ljudi, posebno žena i dece. Obrazovana 2000. godine, organizacija ChangeMaker ima ekspertizu da razvije tržišta za mala preduzeća, da unapredi kapacitet NVO-a i lokalne vlade, promoviše alternativnu energiju i ekološke tehnologije, osnaži žene, promoviše dobro upravljanje, očuvanje životne sredine, informaciono-komunikacionu tehnologiju i da unapredi društveno odgovorno poslovanje.

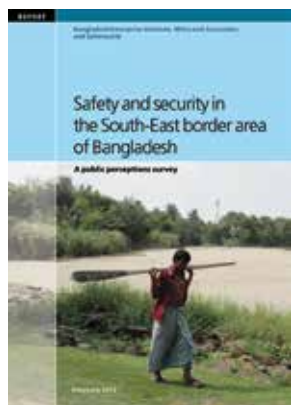
BRAC
www.brac.net

BRAC je razvojna organizacija koja je posvećena ublažavanju siromaštva osnaživanjem siromašnih da promene svoje živote. Osnovana u Bangladešu u 1972, tokom svoje evolucije, BRAC se pozicionirao kao pionir u priznavanju i odgovoru na mnoga različita lica siromaštva.

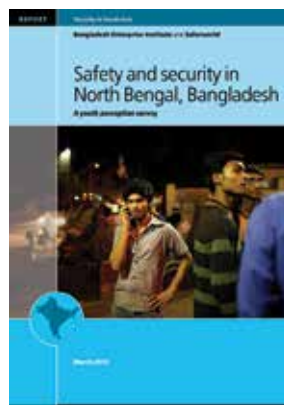
BRAC je naučio tokom vremena da pronađe najsiromašnije od siromašnih – koji su očajni i izvan domaćaja većine NVO-a – i da im pomogne da ponovo izgrade svoje živote od nule i da postignu finansijsku samostalnost.

BRAC radi na suzbijanju siromaštva u 70,000 sela i 2,000 četvrti, dopirući do tri četvrtine celokupnog stanovništva sa integrisanim paketom usluga namenjenim seoskim i gradskim zajednicama. BRAC zapošljava više od 100,000 ljudi – službenika za mikrofinansije, nastavnika, zdravstvenih radnika i upravnika preduzeća – kako bi bio na samom pragu najsiromašnijih porodica, čineći da im usluge budu pristupačne, relevantne i prilagodljive.

Predlozi literature za dalje čitanje

Bezbednost i sigurnost u jugoistočnoj pograničnoj oblasti u Bangladešu: Anketa o javnim percepcijama (2013)

Bezbednost i sigurnost u severnom Bengalalu: Anketa o percepcijama mladih (2012)

Stvaranje sigurnijih zajednica u Bangladešu (2011)

6

Izvučene pouke

Izvučene pouke mogu biti težak proces i lako je pomešati *identifikovanje* pouka sa time da ih zapravo *naučimo* – radeći stvari drukčije kao rezultat onoga što je urađeno pre toga.

Saferworld prepoznaje potrebu razmene iskustva rada na bezbednosti u zajednici širom naših različitih regionalnih i tematskih timova i rada na prisvajanju relevantnih lekcija u dužim programima na nivou zemlje i institucionalnim politikama. U odgovoru na ovaj cilj, 2012. godine Saferworld je uspostavio internu grupu za učenje i praksu koja treba da radi na razmeni znanja *između* organizacija o delotvornim pristupima bezbednosti u zajednici i da predvodi nastojanja da se unapredi uticaj naših programa, politike i zalaganja.

Lekcije koje su izvučene kao rezultat ovog tekućeg procesa od tada su iskorišćene kao informacije za naš pristup unapređivanja bezbednosti u zajednici u krhkim državama. Ovde predstavljamo neke od glavnih lekcija koje smo izvukli iz tri zemlje u kojima radimo – Kosovo, Nepal i Bangladeš – koje će po nama biti najrelevantnije drugima koji se bave bezbednošću i pravosuđem u oblastima pogođenim konfliktom. Lekcije bi takođe trebalo da posluže kao resurs za sve organizacije koje su zainteresovane da prate na sistematskoj osnovi dokaze o primeni i uticaju pristupa bezbednosti u zajednici na bezbednost, što je proces koji će Saferworld hteti dalje da ojača u predstojećim godinama.

Poglavlja koja slede u nastavku sagledavaju pouke izvučene u četiri ključne oblasti: rezultati; značaj građanskog društva; uloga koncepta bezbednosti u zajednici u okviru integrisanog pristupa bezbednosti i pravosuđu; i sprovođenje programa bezbednosti u zajednici.

Rezultati

Ovaj izveštaj ne pretenduje da posluži kao striktna procena rada koji je Saferworld obavio u domenu bezbednosti i zajednici na Kosovu, u Nepal i Bangladešu. Međutim, imajući u vidu dobrodošao fokus donatora ka postizanju opipljivih rezultata, bitno je započeti ovo poglavlje o izvučenim poukama sagledavanjem *vrsti* rezultata koje programi bezbednosti u zajednici treba da postignu – ako ne i ocenom *nivoa* postignutih rezultata – i implikacija koje proizilaze iz svih ovih zapažanja.

Ostvarivanje opipljivih, izmerivih rezultata

Iz pregleda rada koji su Saferworld i partneri obavili a koji je predstavljen u prethodna tri poglavlja, može se identifikovati jedan broj različitih rezultata, koji obuhvataju *između ostalog*:

- **Pružanje informacija potrebnih za razradu nacionalne politike** pobrinuvši se da je poklonjena posebna pažnja na stvarnu nesigurnost sa kojom se zajednice suočavaju na terenu (na primer, konsultativni proces izrade Strategije sigurnosti i bezbednosti na Kosovu).
- **Poboljšavanje koordinacije** između različitih nacionalnih i međunarodnih aktera radom sa mrežama građanskog društva (na primer, vođenje sastanka za koordinaciju na Kosovu koji su proizveli opipljiv uticaj na izradu administrativnog uputstva koji upravlja radom opštinskih saveta za bezbednost u zajednici širom Kosova).
- **Unapređenje lokalne uprave** izgradnjom kapaciteta zajednica da konstruktivno zahtevaju bolje pružanje usluga i podržavanje svih aktera da identifikuju i primene rešenja na probleme u zajednici (na Kosovu, rad sa zajednicama bio je od instrumentalnog značaja da se obezbedi da ove politike i preuzete obaveze budu zapravo primenjene na nivou opštine).
- **Poboljšavanje poverenja i odnosa** između zajednica i garanta bezbednosti kao i predstavnika vlade na lokalnom nivou (na primer, žene na projektnim lokacijama u Nepal u imaju veće samopouzdanje da ulože žalbu policiji, a policija i zajednica ostvaruju mnogo prisniji odnos u Kišoreganju).
- **Preraspodela resursa** kako bi se ispunile potrebe (na primer, Policija Bangladeša preusmerila je pešačke patrole ka oblastima koje su identifikovane kao lokacije seksualnog uznemiravanja članova zajednice).
- **Povećavanje kapaciteta građanskog društva** kako bi se pružile informacije potrebne za rad garanta bezbednosti (na primer, uspostavljanje Foruma za bezbednost na Kosovu i Grupe za smanjenje oružanog nasilja u Nepal u).
- **Izgradnja poverenja između društvenih grupa** (na primer, Forum Bošnjačke Mahale u severnoj Mitrovici).
- **Osnaživanje žena** debatama o njihovim bezbednosnim potrebama i odlukama donetim da se odgovori na ove potrebe (na primer, okrug Ramečap i Danuša u Nepal u i Kišoreganj u Bangladešu).
- **Poboljšavanje načina na koji žene i devojčice doživljavaju bezbednost i sigurnost** (na primer, kao što je izneto u okrugu Ramečap i Danuša u Nepal u).
- **Animiranje mladih da rade na pitanjima bezbednosti** – ‘dvostruka korist’ imajući u vidu da nezaposleni ili nedovoljno angažovani mladi mogu inače podstaći nesigurnost (na primer, Informativni centar za bezbednost i sigurnost u zajednici koji predvode mladi u Kamrangiršaru, Bangladeš).
- **Doprinošenje povećavanju potencijala za ostvarivanje prihoda** za siromašno i marginalizovano stanovništvo (na primer, kao rezultat Centra za bezbednost i sigurnost dece u Kamrangiršaru, Bangladeš).

Ono što treba posebno istaći jesu dokazi koji sugerišu da pristupi bezbednosti u zajednici mogu proizvesti rezultate u veoma osetljivim i teškim okruženjima.

Iako na prvi pogled može izgledati da su ostvareni ograničeni rezultati, možda čak i ishod svega ovoga, značaj uspostavljanja foruma u severnoj Mitrovici u kome bi se pripadnici etničkih zajednica Srba i Albanaca okupili kako bi porazgovarali o zajedničkim izazovima po bezbednost ne bi trebalo da se potceni (vidi stranu 13). U četrnaest godina, ovo je prvi put da su OGD-i i zajednice počeli da rade na ovim osetljivim pitanjima na severu Kosova u prilično podeljenom i često neprijateljskom okruženju. Iako je ovo samo jedan korak u pravom smeru, on je ipak važan i nešto što se ne bi desilo da nije poznavana prisno lokalna politička dinamika koji proizilazi iz direktnog rada na nivou zajednice.

Slično, iako osporeni nacionalni politički kontekst u Nepal u otežava rad na pitanjima sigurnosti i bezbednosti (za građansko društvo u Nepal u i čak u MNVO-ima, Saferworld i partneri su bili u stanju da se konstruktivno založe sa garantima i vlastima na nivou lokalne uprave. Resursi koje su pružili neki ORS-i da se podrži primena

akcionih planova za bezbednost u zajednici je dobra ilustracija (vidi stranu 22). Ovo sugerise da preduzimanje pristupa bezbednosti utemeljenoj u zajednici može ostvariti lokalizovane rezultate i opipljive koristi po stanovništvo, čak i kada su ograničene mogućnosti za promene na nacionalnom nivou.

Merenje pravih stvari, na pravi način

Jedan izazov za one koji razmišljaju kroz prizmu osmišljavanja i sprovođenja pristupa bezbednosti utemeljene u zajednici jeste fokus ka odgovarajućoj hijerarhiji rezultata: šta je konačan uticaj, ili suština ove intervencije?

U modalitetu programa koji osnažuje zajednice da identifikuju i odgovore na njihove bezbednosne potrebe, lako je biti isfrustriran neposrednim rezultatima rada na nivou zajednice – konkretnim problemima bezbednosti u zajednici koji su identifikovani i rešeni (na primer, podizanje trotoara u selu zabrinutom zbog drumskih saobraćajnih nesreća ili čišćenje voćnjaka zemljoradnika od neeksplozivnih naprava). Ovi rezultati su od presudne važnosti za pristupe bezbednosti utemeljene u zajednici, pošto predstavljaju opipljive rezultate podržavanja zajednica da se okupe sa garantima bezbednosti i lokalnim vlastima kako bi odgovorili na *prioritete samih zajednica*. Međutim, u široj teoriji promene bezbednosti u zajednici koja ima za cilj da odgovori na neke od strukturnih problema u temelju a koji podstiču konflikt i nesigurnost, ove vrste rezultata mogu bolje da se smatraju *neposrednim* rezultatima – što je put kojim se dolazi do značajnijeg uticaja.

Konačna svrha intervencije bezbednosti u zajednici jeste da promeni odnose i ponašanje ključnih aktera – zajednice i njihovih samih članova, lokalne vlasti i garanta bezbednosti. Strateški fokus razmišljanja o uticaju pristupa bezbednosti utemeljenih u zajednici, moraju biti ovi odnosi i ponašanje. Ostvarivanje pojedinačnih uticaja na nivou zajednice, od presudne je važnosti ali ne i krajnja tačka lanca rezultata. Celokupan pristup bezbednosti utemeljen u zajednici trebalo bi da posluži kao doprinos uspostavljanju sposobnog, odgovornog i uzvratnog sektora bezbednosti i pravosuđa, zajedno sa osnaženim građanstvom, razvojem širih odnosa na relaciji država-društvo i jačanjem socijalnog ugovora u okviru društava.

Činjenica da pristupi bezbednosti utemeljeni u zajednici mogu proizvesti rezultate na različitim nivoima ukazuje da bi praćenje i procena ovih programa trebalo da odraze promene u odnosima u okviru i između samih zajednica, garanta bezbednosti i relevantnih vlasti. Važno je prepoznati da ne postoji zajednički šablon željenih promena, i da bi precizna mešavina željenih rezultata trebalo da se zasniva na temeljnoj oceni onoga što je potrebno, i moguće u svakom kontekstu.

Bezbednost u zajednici kao kamen temeljac mirotvornih i državotvornih procesa

Iako je ovo oblast koja zahteva dalje istrage, iskustvo Saferworld-a na Kosovu, u Nepal i Bangladešu sugerisu da pristupi bezbednosti utemeljeni u zajednici mogu pružiti nekoliko važnih doprinosa mirotvornim i državotvornim procesima.

Prvo, vredno napomenuti da je dragoceno i samo angažovanje na lokalnom nivou. Ljudi ne doživljavaju nesigurnost na institucionalnom nivou već lično ili na lokalnu pristup bezbednosti u zajednici ima za cilj da poboljša živote ljudi tako što će im pomoći da reše neposredne izazove po bezbednost na koje nailaze. Takođe priznaje, da je u mnogim kontekstima, lokalna vlada od suštinske važnosti za organizovanje društvenog, političkog i ekonomskog života i kao takva može se smatrati prvim socijalnim ugovorom koji ljudi doživljavaju. Odgovor na nefunkcionalne odnose i odgovornost na ovom nivou stoga je ključ da se obezbede održivi načini da se reše mnoge vrste probleme, uključujući i odsustvo bezbednosti i nasilje.

Konstruktivnijim povezivanjem ljudi sa predstavnicima države – bez obzira da li garant bezbednosti ili drugi organi – pristupi bezbednosti utemeljeni u zajednici mogu doprineti poboljšanim odnosima na relaciji države-društva i povećati državnu legitimnost. Saferworld bi voleo da dalje istraži potencijalne programe bezbednosti u zajednici kako bi pomogao da se ojačaju veze između formalnih i neformalnih bezbednosnih i pravosudnih sistema koji se u sve većoj meri prepoznaju kao važan deo državotvornih procesa.

Usredsređivanjem na zabrinutosti koje ističu same zajednice, pristupi bezbednosti utemeljeni u zajednici mogu pomoći da se odgovori kako na simptome tako i na uzročnike tenzija i nasilja. Pomoć da se poboljša samopouzdanje zajednice, zajedno sa njihovim odnosom sa drugim zajednicama i vlastima, doprinosi odupiranju ovih zajednica nasilju. Slično, podržavanje sposobnosti i mogućnosti građanskog društva da se angažuju na pitanjima oko konflikta i bezbednosti gradi i nadograđuje važne 'mirovne kapacitete' u okviru društava pogođenih konfliktom ili krhkih društava.

Zajednica

Imajući u vidu da je podržavanje zajednica da analiziraju i artikuliraju svoje potrebe i da razviju rešenja od presudne važnosti za teoriju promene bezbednosti u zajednici, njihov fokus na osnaživanju takođe bi trebalo da dovede do informacija koje će biti upotrebljene za praćenje ovih programa.

Na jednom nivou, ovo može podrazumevati da partneri na projektu prate koliko su efektivne konsultacije u zajednici da im se pomogne da identifikuju njihove probleme, zajedno sa time koliko bi animiranje zajednice bilo od koristi u rešavanju ovih problema. Potreban je jedan nivo fleksibilnosti za ovakav pristup rešavanju ovih programa, pošto je do početka rada programa sa zajednicama nemoguće tačno znati koja pitanja će zajednica zacrtati za svoj prioritet delovanja. Posledično, 'spektar rezultata' u izradi programa bezbednosti u zajednici obično bi manje trebalo da budu povezan sa odgovorom na specifična pitanja a mnogo više sa procesom identifikovanja i uspešnog odgovora na bezbednosne probleme.

Ono što je najvažnije, stavljanje samih zajednica u središte ovih programa takođe ima implikacije i na način na koje će se propratiti ovi procesi. Zajednice bi trebalo da se podrže da proprate dinamiku u sektoru bezbednosti koja se odnosi na njih i da razviju svoje pokazatelje na osnovu onoga što je njima najbitnije. Ovo bi trebalo da se izvrši paralelno i da obogati bilo kakav vid praćenja koji je neophodan kako bi se pokazala odgovornost programa prema donatorima. Ovo je relativno nova oblast angažovanja Saferworld-a²⁰ koju sada počinjemo da integrišemo u dizajn nekoliko programa bezbednosti u zajednici, uključujući Nepal.

Važno je shvatiti da se percepcije ljudi o nesigurnosti menjaju vremenom. Shvatanje ovih percepcija ključna je oblast istraživanja koja bi trebalo da posluži kao izvor informacija o izradi strategija i programa u vezi sa radom bezbednosnih i pravosudnih organa (percepcije o nesigurnosti često su važne koliko i 'objektivna' bezbednosna situacija u njihovom odnosu na dinamiku konflikta) i kao sredstvo da se proprati glavni nameravani uticaj intervencija bezbednosti u zajednici.

Na kraju, praćenje promena u ponašanju u okviru i između zajednica takođe je važno. U sklopu zajednica, treba pokloniti pažnju na faktore kao što je sposobnost marginalizovanih grupa (koje obuhvataju žene, omladinu, etničke manjine ili grupe niskog dohotka) da učestvuju u identifikovanju problema i planiranju konkretnih radnji; ili uloga lokalnih elita koje često imaju svoj udeo u održavanju statusa quo. Severna Mitrovica (strana 13) daje dobar primer koliko je važno shvatiti političku i socijalnu dinamiku u okviru zajednice kako bi se shvatila ključna dimenzija uticaja programa. Kada je odgovarajuće, odnos između zajednica može takođe biti važan – na primer, ukoliko se ona zalaže za prekogranični rad u oblasti bezbednosti u zajednici ili u oblastima u kojima je učestao konflikt između zajednica.

Bezbednosni organi i lokalne vlasti

Pored praćenja promena u ponašanju i odnosima u okviru i između zajednica, shvatanje promena u sklopu bezbednosnih organa i lokalnih vlasti – i u suštini,

²⁰ Iako Saferworld koristi sistem koji je zasnovan na praćenju bezbednosnih incidenata slanjem SMS poruka. Vidi na primer, 'Menjanje percepcija inovacijom', 31. oktobar 2012. (www.saferworld.org.uk/news-and-views/case-study/33).

odnosa *između* ovih aktera i zajednica – takođe je od presudne važnosti za pristupe bezbednosti utemeljene u zajednici.

Dok je bavljenje ovom stranom ‘potražnje’ pomažući zajednicama i grupama u građanskom društvu da imaju veću dozu samopouzdanja i da iznesu svoje zabrinutosti ključni aspekt rada u bezbednosti u zajednici, pristup bezbednosti utemeljen u zajednici takođe podrazumeva da se sa tim u vezi radi i sa bezbednosnim organima i lokalnim vlastima – u smislu ‘ponude’ uzvratnih usluga u bezbednosnom i pravosudnom sektoru.

Vrlo često bezbednosni organi na samom početku nisu voljni da rade sa zajednicama, možda se ne shvatanje dragocenosti ovakvog angažovanja može svesti na njihova vlastita nastojanja da pruže efektivne bezbednosne usluge. Ponekada, bezbednosni organi mogu čak smatrati da ovakav pristup preti ili podriva njihovu ulogu. Slično tome, čak i kada su pokrenute prave inicijative da bezbednosni organi odgovore na potrebe onih kojima služe (i da im na taj način polože odgovornost), oni mogu zahtevati podršku kako bi pretočili ono što je od njih traženo u odgovarajuće odgovore.

Pošto zajednice često identifikuju pitanja koja neminovno ne potpadaju pod mandat bezbednosnih organa – posebno pitanja koja su socio-ekonomske prirode – odnos između zajednica i lokalnih vlasti takođe je vrlo važan. Slično tome, ovo je posebno tačno u politici na lokalnom i okružnom nivou – na primer, interakcija između lokalnih političkih struktura, vladinih struktura i garanta bezbednosti.

Sve ove potencijalne promene treba da se uzmu u obzir kada razmišljamo o rezultatima koje predviđaju programi bezbednosti u zajednici (i kapaciteta koji su neophodni za njihovu primenu).

Državni i međunarodni akteri

Često, nacionalne politike ili procesi reforme imaju jak efekat da omoguće ili spreče mogućnost za preduzimanje lokalno konkretnijih radnji (na primer, na Kosovu, negativan uticaj koji je staro administrativno uputstvo koje uređuje opštinske savete za bezbednost u zajednici imalo na funkcionisanje ovih tela širom Kosova, i efekat novog, izmenjenog administrativnog uputstva – vidi stranu 11).

Bezbednost u zajednici vremenski i kadrovski je prilično zahtevan modalitet programa i zaista je teško sprovesti sve programe bezbednosti u zajednici u svakom delu bilo koje zemlje. Međutim, ukoliko upotrebimo dokaze koji su sakupljeni iz intervencija na nivou zajednice kako bismo uticali na pristup garantovanju bezbednosti, koji je usvojen i podržan od strane domaćih i međunarodnih aktera, postoji mogućnost da se promovise uzvratnji pristup u oblastima bezbednosti koje nisu direktno podvedene pod obim programa bezbednosti u zajednici. Negovanje veza sa domaćim i međunarodnim bezbednosnim akterima takođe na kraju pomaže da inicijative u lokalnoj zajednici doprinesu dugoročnim, održivim promenama na nivou zemlje.

Izvučene pouke

Kada razmislimo o rezultatima koji se očekuju iz inicijativa bezbednosti u zajednici, postoji jedan broj lekcija koje su donatori i izvršne agencije naučili a koje proizilaze iz gore pomenutih primedbi:

“... Potrebno je biti realan kada govorimo o rezultatima koji se mogu postići u veoma teškim okruženjima, zajedno sa priznanjem da na prvi pogled mali efekti mogu zapravo biti elementi budućeg napretka i stoga proizvesti značajne rezultate u najtežim okruženjima. Očekivanja koja proizilaze iz rezultata trebalo bi da se zasnivaju na detaljnoj analizi konteksta.”

“... Trebalo bi primeniti teorije promena kako bi se uspostavila odgovarajuća i smisljena hijerarhija željenih rezultata, zajedno sa koherentnim objašnjenjem o tome kako neposredni ili rezultati ostvareni na nižem nivou mogu doprineti šire ostvarenom uticaju. Programi treba da se ocene ne samo u tome koliko dobro uspevaju da postignu pojedinačne rezultate u okviru ove teorije promene (ostvareni rezultat) već i u tome koliko je ova teorija promene bila relevantna u datom kontekstu (dizajn). Rezultati ovih ocena trebalo bi neprekidno da služe kao izvori informacija za razradu daljih teorija promene koji opet sa svoje strane uobličuju mogućnosti finansiranja.”

“... Dizajn programa i okviri za finansiranje trebalo bi da budu dovoljno fleksibilni da pokažu dozu strateškog strpljenja, pružajući ono što može da se uradi kada ograničenja u kontekstu onemogućavaju da se ostvari značajniji napredak i bivajući dovoljno agilne da brzo odgovore ukoliko dođe do promene u kontekstu koja krči put za značajnije promene.”

“... Promene koje pristupi bezbednosti utemeljeni u zajednici žele da stvore jesu međusobni odnosi i ponašanje, koje konvencionalno može biti teško izmeriti. Dizajn programa trebalo bi da predvidi i mogućnosti učesničkog praćenja i procene, putem temeljnih studija slučajeva, fokusnih grupa ili drugih opsežnijih kvalitativnih analitičkih sredstava.”

“... Pošto se lokalne partnerske organizacije mogu često angažovati kako bi se propratili rezultati a ne šire promene (i često su akteri koji imaju najneposredniji pristup informacijama o promenama u ponašanju i odnosima, posebno u okviru i između zajednica), posebno je važno da svi partneri u programima bezbednosti u zajednici zajednički shvate koje konačne rezultate žele da ostvare i da izgrade kapacitete koji su im neophodni za opsežnije, kvalitetnije praćenje.”

“... Na osnovu temeljne analize konteksta i posledično snažne teorije promene, donatori i izvršne agencije bi trebalo da razrade načine saopštenja rezultata višeg ranga svih intervencija u domenu bezbednosti u zajednici kao i neposredne rezultate na nivou zajednice koje je ponekada lakše identifikovati.”

Značaj građanskog društva

Građansko društvo na nacionalnom i lokalnom nivou treba da odigra veoma važnu ulogu u nastojanjima da se unapredi sposobno, odgovorno i uzvratno garantovanje bezbednosti. Ovde ćemo sagledati neke od ovih uloga i vidove podrške koji su potrebni građanskom društvu kako bi obavila ove uloge na najdelotvorniji način.

Uloga građanskog društva u obezbeđivanju delotvornosti reformi u sektoru bezbednosti

Iskustvo Saferworld-a u radu u protekle tri godine u Kosovu, u Bangladešu i Nepal u sugerise da građansko društvo ima barem četiri uloge koje treba da odigra kako bi se obezbedila delotvornost reformi u sektoru bezbednosti: rad sa zajednicama; koordinacija između različitih aktera; doprinos razvoju i raspodeli politike i zakonodavstva; i podržavanje praćenje i odgovornosti reformi.

Rad sa zajednicama

Ne možemo preko noći izgraditi nikakve odnose poverenja sa zajednicama potrebne da se identifikuju i odgovori na složene i osetljive probleme u domenu bezbednosti—ovo zahteva vreme, strpljenje i visoki nivo znanja i kulturne svesti zajednice.

Imajući u vidu ovakvu stvarnost, lokalni i nacionalni OGD-i na Kosovu, u Nepal u i Bangladešu bili su nezamenjivi da se izgrade i održe ovi odnosi sa zajednicama. U mnogim kontekstima, ne samo da je logistički teško da međunarodne organizacije izgrade same ove odnose, već im politički i kulturni/socijalni stavovi mogu zabranjivati da to i urade.

Pošto su ovi odnosi sa zajednicama kolevka na kojoj počiva celokupan koncept bezbednosti u zajednici, ovo već sugerise centralnu ulogu koju građansko društvo na lokalnom i nacionalnom nivou ima u pristupima bezbednosti utemeljenim u zajednici.

Koordinacija između različitih aktera

Građansko društvo takođe može odigrati nezamenjivu ulogu u koordinaciji između različitih aktera koji su uključeni u pružanje ili podržavanje garantovanja bezbednosti. Ova koordinacija može biti vertikalna (između različitih nivoa odlučivanja, kao što su seoski, okružni i nacionalni forumi) ili horizontalna (koja ne samo da omogućuje direktnu vezu sa zajednicama već i pruža prostor različitim forumima istog nivoa da ostvare međusobnu interakciju i podele informacije jedni sa drugima).

Na Kosovu, na primer, grupe građanskog društva koje često pružaju zajedničku nit koja se provlači između nacionalnih, opštinskih i građanskih nivoa arhitekture u sektoru bezbednosti na Kosovu. Imajući u vidu učestala ograničenja u mandatima ili operativnim ograničenjima na koja nailaze mnogobrojni nacionalni i međunarodni akteri, građansko društvo ima potencijal da pruži prihvatljiv neutralan prostor za razmenu ideja i za koordinaciju planiranja, kao što je to bio slučaj na Kosovu. Niti Misija EULEX-a EU niti ICITAP SAD-a nisu u stanju da funkcionišu na severu Kosova, tako da je na građanskom društvu da kanališe informacije i analizu između ovih organizacija i aktera na severu.

Međunarodno građansko društvo, koje radi zajedno sa nacionalnim građanskim društvom, može takođe odigrati ulogu u sakupljanju ili razmeni informacija. Na primer, Saferworld je u nekoliko navrata bio u stanju da posluži kao most između perspektiva zajednice i građanskog društva i zvaničnika EULEX-a na Kosovu i donosilaca odluka na nivou EU u Briselu.

Doprinos izradi i raspodeli politike i zakonodavstva

Na Kosovu, građansko društvo odigralo je ključnu ulogu u izradi politike i zakonodavstva u vezi sa garantovanjem bezbednosti (vidi stranu 12). Uključenost građanskog društva ne pomaže samo da se izrade politike i zakoni koji više odgovaraju stvarnosti ljudi na koje se odnose, već takođe dovode do vlasništva i prihvatanja ovih instrumenata među građanskim društvom i zajednicama.

Nastavljajući iz ove tačke, često se prepoznaje da građansko društvo može odigrati korisnu ulogu u raspodeli informacija i podizanju svesti o novim politikama i zakonima. Međutim, ne samo da će ovakve politike i zakonodavstvo biti jače ukoliko se razviju u sklopu širokih konsultacija koje je građansko društvo često u stanju da povede, već će i sposobnost i apetit da se ove reforme promovišu i objasne biti veći ukoliko bude odmah uloženo u njihov dalji razvoj. Konsultativni proces ne bi trebalo da bude sagledan u smislu izrade nove politike i zakonodavstva, već i kao prvi korak da se podigne njihov profil i da se obezbedi prihvatanje od ljudi.

Praćenje i odgovornost

Građansko društvo takođe ima ulogu u praćenju sprovođenja reformi sektora bezbednosti, koja se ogleda u pružanju jednog elementa javne odgovornosti, ali i uključivanju građana u tekuće praćenje. Takva povratna informacija neophodna je za kontinuirano usavršavanje i prilagođavanje reformskih procesa, kako bi se ispitale teorija u odnosu na realnost. Zato ovu vrstu nadzora treba posmatrati kao koristan doprinos pripremi strategija za pružanje bezbednosti, a ne samo kao mehanizma odgovornosti.

Podrška građanskom društvu

U mnogim kontekstima građanskom društvu je uskraćen prostor za angažovanje na pitanjima sigurnosti ili bezbednosti. Prema tome, sposobnost građanskog društva za kritičku analizu i konstruktivno zagovaranje u ovoj oblasti često je ograničena. S obzirom da su funkcije građanskog društva važne za uspešnu reformu sektora bezbednosti, važno je razmotriti koje bi to pouke mogli da izvučemo kada je u pitanju podrška razvoju kapaciteta građanskog društva u ovoj oblasti.

Razmene i zajedničko učenje

Na Kosovu, u Nepal i Bangladešu, Saferworld je utvrdio da se pružanje mogućnosti za razmenu poseta, posebno regionalnih, pokazalo kao uspešan način za pružanje podrške razvoju kapaciteta građanskog društva.

Na primer, Saferworld je 2011. omogućio regionalnu konferenciju o 'bezbednosti zajednice na Zapadnom Balkanu' koja je okupila aktera u sektoru bezbednosti zajednice iz Albanije, Bosne i Hercegovine, sa Kosova, iz Makedonije, Crne Gore i Srbije sa partnerskim organizacijama Saferworlda u Kirgistanu, Tadžikistanu i Kavkazu. Učesnici su podelili svoja iskustva iz različitih pravnih i institucionalnih okvira i pristupa koji promovišu bezbednost na nivou zajednice. Kosovska policija je predstavila svoj rad na uspešnom smanjivanju broja saobraćajnih incidenata na Kosovu, a partnerske organizacije iz Kirgistana i Tadžikistana su koristile ove pristupe za rešavanje saobraćajnih nesreća koje su izazivale napetost i incidente nasilja u pograničnim područjima između ove dve zemlje.

Takve razmene poseta mogu biti korisne za pomoć u razvoju ključne fundamentalne vizije pristupa bezbednosti zasnovanom na zajednici sa partnerima, omogućavajući im da iz prve ruke vide kako takav pristup izgleda i diskutuju o idejama sa kolegama koji rade na sličnim pitanjima u drugim kontekstima. Razmene poseta između partnera iz Bangladeša i Nepala, na primer, uspešno su pomogle da se produbi razumevanje bezbednosti zajednice svakog od partnera i podstaknu načini za prevođenje uspešnih pristupa iz jednog konteksta u drugi.

Razvoj kapaciteta zahteva dugoročnu – a ponekad i političku – podršku

Dobro je poznato da je uspešan razvoj kapaciteta dugoročan proces.²¹ Ovo posebno važi kada je u pitanju razvoj kapaciteta za rad na pružanju bezbednosti koje je, kako je već rečeno, često nepoznata oblast za nacionalne i posebno lokalne grupe građanskog društva.

Na Kosovu, na primer, dugoročno angažovanje je imperativ za jačanje kapaciteta i stručnosti lokalnih NVO o MLN i strategijama koje se odnose na bezbednost. Međutim, iako lokalne NVO sada imaju sve veći uticaj na pripremu nacionalne politike, glavni izazov ostaje uticaj na međunarodne aktere na Kosovu i u inostranstvu, posebno u Briselu. S obzirom na vrednost koju građansko društvo može doneti u smislu znanja i modaliteta angažovanja na lokalnom nivou, kako donatori smanjuju svoj angažman u regionu, od ključnog značaja će biti da se nastavi pružanje podrške NVO na Kosovu do tačke kada one budu dovoljno samoodržive.

Slično tome, podrška za nacionalno građansko društvo treba da uključuje i aktivno povezivanje lokalnih i nacionalnih NVO sa mrežama građanskog društva u njihovom regionu i na međunarodnom planu. Ovo može da uključuje stvaranje prilika za njihovo učešće u raznim međunarodnim forumima ili konsultacije i pružanje podrške za njihovo angažovanje u konstruktivnom zastupanju i dijalogu o strategiji sa relevantnim međunarodnim institucijama.

S obzirom da pitanja koja se odnose na bezbednost mogu biti osetljiva ili čak opasna za uključivanje građanskog društva u konfliktom zahvaćenim i zemljama u kojima je situacija osetljiva, postoje i mere koje međunarodna zajednica može da preduzme kako bi poboljšala okruženje za zastupanje i dijalog – na primer, kroz diplomatski angažman sa političkim i bezbednosnim rukovodstvom i pritiskom na formalne mehanizme da zaštite građansko društvo.

²¹ Ovde se ne sugeriše da je učenje jednosmerno. Osiguravanje da planiranje i primena programa sadrže znanje i razumevanje nacionalnih partnera jednako je važno kao i pomaganje da se razviju njihovi kapaciteti.

Pouke

Kada se razmišlja o potencijalnoj vrednosti nacionalnog građanskog društva u intervencijama po pitanju bezbednosti zajednice i podršci koju ono zahteva, za donatore i agencije za sprovođenje postoji nekoliko primera koji proizilaze iz navedenih zapažanja:

“... Sve intervencije u pogledu bezbednosti zajednice treba da budu takve da sigurno doprinose razvoju održivog kapaciteta nacionalnog i lokalnog građanskog društva. Šire gledano, donatori treba da se potrudu da ponude koje regulišu dizajn svakog velikog sektora bezbednosti ili intervencije u pogledu vladavine prava čvrsto zahtevaju od licitacionih agencija ili konzorcijuma da uključe značajnu ulogu partnera građanskog društva u osmišljavanju, sprovođenju i praćenju takvih intervencija, kao i komponentu za razvoj odgovarajućih kapaciteta građanskog društva.”

“... Međunarodni akteri koji podržavaju napore na promovisanju vladavine prava i unapređenju pružanja bezbednosti i pravde treba da se potrudu da njihov rad na diplomatskom nivou pruža podršku prostoru za uključivanje građanskog društva u bezbednosnu strategiju i donošenja odluka i njegov uticaj na tu strategiju i te odluke.”

“... Donatori treba da nastave trend programa bezbednosti zajednice za više zemalja, koji sadrže konkretne ciljeve i budžetske stavke za učenje u svim kontekstima i podrže konstantnu dopunu baze informacija za pristupe bezbednosti i sigurnosti zasnovane na zajednici.”

Uloga bezbednosti zajednice u okviru integrisanog pristupa bezbednosti i pravosuđu

Bezbednost u zajednici ne prestaje na nivou zajednice

Čest je slučaj da bezbednosne i pravosudne intervencije po svemu sudeći funkcionišu *ili* na nivou pretežno zasnovanom na zajednici ili pretežno centralizovanom i institucionalnom nivou. Saferworldov pristup bezbednosti zajednice naglašava značaj koordiniranog rada na oba nivoa, i na nivoima između njih.

Na Kosovu je bilo suštinski važno da se poveže rad Saferworld i partnera angažovanih na lokalnom nivou sa reformama i inicijativama koje se odvijaju na nacionalnom nivou. Na primer, da administrativno uputstvo kojim se uređuju opštinski saveti za bezbednost u zajednici nije izmenjeno (što je rezultat koji bi verovatno mogao da se pripiše programu Saferworlda i partnera), narušila bi se sposobnost OOBZ da efikasno podrži poboljšanja na nivou zajednice u oblasti sigurnosti i bezbednosti na celom Kosovu (vidi stranu 11).

Uspešno povezivanje ovih različitih nivoa rada zahteva postojanje čvrstih odnosa sa predstavnicima vlasti i policije na različitim nivoima. Takvi odnosi moraju da budu pažljivo izgrađeni – iako protivnički odnosi mogu biti korisni za neke vrste rada na odgovornosti, ovde oni neće biti dovoljni. Umesto toga mora se izgraditi odnos poverenja gde garanti bezbednosti smatraju da su komentari i doprinosi građanskog društva konstruktivni i korisni, omogućavajući organizacijama građanskog društva da daju pažljive kritike na način funkcionisanja garanta bezbednosti i organa vlasti bez straha od ugrožavanja opšteg odnosa.

U Nepal, uključivanje policije i vladinih agencija od samog početka, i prikupljanje i reagovanje na njihove povratne informacije i sugestije, osiguralo je visok nivo saglasnosti za program na nivou okruga. Na primer, izraz podrške glavnog okružnog službenika i okružnog načelnika policije u jednoj oblasti postavio je ključnu osnovu za zajednički rad u budućnosti.

U isto vreme, neosiguravanje ovog nivo saglasnosti i odnosa sa vlastima i garantima bezbednosti na različitim nivoima može zapravo predstavljati rizik za programe bezbednosti zajednice. U Nepal, da ga opet pomenemo, postoji visok stepen osetljivosti na centralnom nivou – posebno kod Ministarstva unutrašnjih poslova i više policije – kada su u pitanju međunarodne NVO koje se bave pitanjima bezbednosti, a ponekad može biti teško za međunarodne NVO da dobiju odobrenje od vlade da rade direktno na pitanjima bezbednosti.

Priprema programa bezbednosti zajednice je neophodna, ali ne i dovoljna

Osnaživanje zajednica da artikuliraju svoje bezbednosne probleme i pružanje podrške odgovarajućem bezbednosnom reagovanju od kritične je važnosti i često se zanemaruje kao deo unapređenja bezbednosti i pristupa pravosuđu. Međutim, baš kao što su centralizovani i institucionalno vođeni pristupi RSB-u neadekvatni, pristupi zasnovani na zajednici sami po sebi neće osigurati dugoročnu, održivu transformaciju pravosuđa i pružanja usluga bezbednosti u državama u kojima je situacija osetljiva.

Umesto toga, rad na nivou zajednice treba da bude praćen širim naporima na razvoju kapaciteta bezbednosnih i pravosudnih institucija. Ovo nije 'ili-ili' problem – ova dva područja rada treba da budu komplementarna i međusobno se informišu.

Na Kosovu, na primer, nedostatak primene Krivičnog zakonika Kosova predstavlja veliki izazov za efikasno sprovođenje MLN kontrole zakonodavstva. Iskustvo Saferworlda pokazuje da su sudovi u stvari slomljena karika u lancu rukovodećeg sistema krivičnog pravosuđa, jer ne primenjuju odredbe Krivičnog zakonika koje se odnose na MLN, čime se podrivaju naponi Kosovske policije, organizacija građanskog društva i drugih aktera na jačanju kontrole MLN.

Slično tome, u Nepalju postoji bezbednosni vakuum zbog nedostatka policijskih radnih mesta nakon rata. Veći kapacitet je ovde nesumnjivo neophodan deo rešenja (u stvari, može postojati opasnost da porastu očekivanja ljudi a da se istovremeno ne radi na osiguravanju da garanti bezbednosti imaju kapacitet da odgovore na takva očekivanja). Međutim, razmišljanje o načinu razvoja te sposobnosti treba da uključi zajednice na koje će ona uticati, kako bi se osiguralo da je razvijeni kapacitet pravi kapacitet za zadovoljavanje potreba zajednice – može se razmisliti o zajednici u Nepalju, na primer, koja je htela još žena policajaca kako bi zadovoljila svoje bezbednosne probleme (vidi stranu 12).

Pouke

Pristup pratećem pružanju bezbednosti i pravde koji integriše pristupe zasnovane na zajednici sa tradicionalnim razvojem kapaciteta ima nekoliko implikacija kako za donatore tako i za izvršne agencije:

"... Agencije koje pripremaju bezbednosne programe zasnovane na zajednici treba da sadrži detaljnu analizu aktera i moći u svojim fazama planiranja i osiguraju da pripremu programa na nivou zajednice prati strategija zastupanja rada sa relevantnim akterima na podnacionalnom i nacionalnom/međunarodnom nivou. Takvu strategiju zastupanja treba da podrži kapacitet osoblja i resursi koji su potrebni za realizaciju (koje donatori treba da priznaju kao legitimne troškove programa)."

"... Odnos i izgradnja poverenja sa garantima bezbednosti i drugim organima vlasti ne bi trebalo da bude ograničena na 'fazu zalaganja', već treba da budu zastupljeni od početka (dizajna) programa. Što se pre ti akteri uključe u rad na bezbednosti zajednice, to su veće šanse da se saglase i podrže takav rad."

"... Međunarodni akteri koji podržavaju bezbednosne i pravosudne programe treba da se pobrinu da celokupnost njihovog kombinovanog programa bude dovoljna i koordinirana i preko ponude i preko potražnje. Donatori (i MNVO) treba da se pobrinu da se, koliko je to moguće, njihovi portfelji međusobno dopunjuju i pružaju mogućnosti i forume za različite aktere – uključujući posebno grupe u zajednici i građansko društvo – kako bi se uticalo na, pratilo i kritički procenilo bezbednosne i pravosudne intervencije usmerene na institucije."

Realizacija programa bezbednosti zajednice

Kao i lekcije o konceptualizaciji i planu intervencija u pogledu bezbednosti zajednice, o kojima je već bilo reči, rad Saferworlda u poslednje tri godine sadrži nekoliko primera koji mogu da utiču na način na koji se zapravo sprovode intervencije u pogledu bezbednosti zajednice.

Konteksta kao polazna tačka

Kao što je ranije navedeno, ne može da postoji standardizovani obrazac za programe bezbednosti zajednice. Umesto toga, skup principa i načina rada treba da se prilagode specifičnim zahtevima konteksta.

Na primer, pristup Saferworlda bezbednosti zajednice obično naglašava značaj rada na izgradnji čvrstih odnosa između zajednica i garanta bezbednosti ili drugih relevantnih lokalnih vlasti. Međutim, ovo je u Mitrovici predstavljalo problem – sa kojim organima vlasti ojačati odnose kada nijedan nije prihvaćen kao legitiman od strane cele zajednice?

Saferworld i AKTIV su umesto toga primenili drugačiji pristup. Iako su članovi FBM radili zajedno na utvrđivanju zajedničkih bezbednosnih problema, pripadnici etničkih Srba i Albanaca su tada mogli slobodno da se obrate bilo kojoj instituciji za koju su smatrali da može legitimno da odgovori na te zajedničke potrebe. Saferworld i AKTIV su istovremeno zauzeli stav da rade sa bilo kojim akterom koji može da odgovori na zabrinutosti koje je izneo FBM, bez obzira na to ko su oni bili. Na ovaj način smo za cilj imali da obezbedimo neutralnu vezu između FBM i relevantnih institucija, i podržimo te institucije u odgovoru na utvrđene potrebe ljudi.

Slično tome, važno je da se shvati i nadograđuje ono što već postoji. Iako je možda primamljivo da se krene sa projektovanjem i uspostavljanjem novih struktura, grupa ili platformi, ovo može da dovede do opasnosti dupliranja ili stvaranja paralelnih struktura. Saferworld je utvrdio da je uglavnom daleko efikasnije i održivije uključiti ono što već postoji i tražiti da se ojačaju ili im pružiti podršku u razvoju bilo kog kapaciteta kojeg nema dovoljno ili ne postoji. Takav pristup će obično predstavljati i bolju vrednost za novac. Uspostavljanje novih inicijativa treba da bude rezervisano za situaciju kada zaista ne postoji nijedna koja je pogodna za rad.

Priprema zajedničke vizije sa partnerima

Da ponovimo, Saferworld je utvrdio da je od ključne važnosti dati dovoljno vremena za pripremu čvrste zajedničke vizije bezbednosti zajednice sa izvršnim partnerima. Deljenje detaljne vizije onoga što partneri teže da ostvare kroz bezbednost u zajednici jeste osnova za osiguravanje uspeha programa.

Na primer, Saferworld se u nekim kontekstima udružio sa izuzetno iskusnim organizacijama zasnovanim na ljudskim pravima. U svom radu na ljudskim pravima, ti partneri su uspešno koristili konfrontacione, pristupe zasnovane na kampanji, kako bi izvršili pritisak na vlade da sprovedu zahteve. Međutim, pristup bezbednosti zajednice podrazumeva ne samo zabrinutost za *prava* pripadnika zajednica, već i za njihove obaveze da pomogne da njihova zajednica bude bezbednija, i da prepoznaju izazove sa kojima se suočavaju garanti bezbednosti. Dakle, izgradnja čvrstih i konstruktivnih odnosa između zajednica i garanta bezbednosti/vlasti treba da bude u srcu ovog pristupa.

Slično tome, kao što je rečeno, rad na pitanjima sigurnosti i bezbednosti često je nov za građansko društvo i Saferworld je utvrdio da partnerske organizacije često smatraju da će im koristiti ako imaju više vremena da apsorbuje i kontekstualizuju ideje koje stoje iza bezbednosti zajednice. Saferworld je sada počeo da odvajava dovoljno vremena i prilika za to u okviru planiranja svog programa – na primer kroz interne srednjoročne revizije i uključivanjem partnera u godišnje mogućnosti za učenje u svim kontekstima.

Konačno, rad sa lokalnim koordinatorima iz partnerskih organizacija na osnovu aktivnosti jeste problematičan jer smanjuje njihovu posvećenost programu, povećava rizik da oni koriste pristup akterima i procesima odlučivanja u druge svrhe (uključujući s vremena na vreme unapređenje njihovih političkih aspiracija), i doprinosi većoj rotaciji kadrova, čime se narušava odnos poverenja.

Izgradnja poverenja sa zajednicama

Za izgradnju poverenja sa zajednicama (i sa garantima bezbednosti i lokalnim vlastima, kao i između svih ovih grupa) potrebno je vreme i ne postoji prava prečica. Postoji, međutim, nekoliko načina koji lako mogu da potkopaju pažljiv rad potreban za izgradnju poverenja sa zajednicama.

Prema iskustvu Saferworlda, kratkoročni projekti (to jest, ne duži od 2 godine) ne daju dovoljno vremena za izgradnju poverenja i završetak nekoliko ciklusa procesa bezbednosti zajednice. Tako se smanjuje mogućnost da se pristup bezbednosti zajednice ugradi u procese planiranja, odlučivanja i osiguravanja bezbednosti na lokalnom nivou, pa samim tim postane održiv i kad se projekat završi. Na primer, u Bangladešu, dok su s jedne strane pripadnici zajednice u Hajirgolu izvestili da su stariji ljudi iz okolnih sela počeli da im se obraćaju i pitaju kako mogu da urade nešto slično oko bezbednosti i sigurnosti, s druge strane je radna grupa za bezbednost u zajednici počela ređe da se sastaje i nedostajao joj je fokus ili entuzijazam za rešavanje tekućih potreba u pogledu bezbednosti zajednice nakon prestanka projektnog finansiranja. To je značilo da je partnersko osoblje smanjilo svoje angažovanje u zajednici, iako su pripadnici zajednice nastavili da identifikuju neispunjene bezbednosne potrebe.

Rasprostranjena praksa plaćanja učesnika za učešće u aktivnostima ili istraživanju takođe je problematična. Može dovesti do tenzija među pripadnicima zajednice, jer svako želi da učestvuje kako bi dobio novac, i skrenuti pažnju sa namene projekta. Praksom isplate *dnevnica* takođe se vrši pritisak na organizacije koje se inače uzdržavaju od plaćanja učesnika. Tako je program Saferworlda u Nepal u odlučio da nadoknadi samo stvarne troškove, kao što je transport, a ne da plaća paušalno; i samo da plati naknadu za vreme u slučajevima kada aktivnosti a) traju dugo i b) izvlače informacije od učesnika, ali ne daju ništa za uzvrat (kao što je čisto istraživanje, koje je 'ekstraktivno' i ne razvija kapacitet učesnika niti doprinosi njihovoj lokalnoj bezbednosti). Međutim, u svakom datom kontekstu neophodno je proceniti kako bi to moglo da utiče na sposobnost raznolikog raspona pripadnika zajednice da učestvuju u aktivnostima, i uspostaviti odgovarajuće odredbe kako bi se osiguralo da nijedna grupa nije isključena. U Bangladešu, Saferworld i partneri istražuju načine koji će omogućiti zajednicama da investiraju neke od svojih resursa u projekte kako bi se povećalo njihovo vlasništvo nad aktivnostima i doprinelo održivosti – na primer, naplata veoma male takse za korišćenje centra za bezbednost dece u Kamrangiršaru (trošak koja je više nego uravnotežen povećanom mogućnošću zarade koju takav centar predstavlja za roditelje).

Veza između pitanja 'bezbednosti' i 'razvoja'

Pristupi bezbednosti zasnovani na zajednici suštinski podrazumevaju podršku zajednici da artikulise svoje prioritetne probleme, a to može dovesti do raznih pitanja koja su identifikovana kao 'bezbednosna' pitanja, o čemu je bilo reči u poglavlju o Nepal (vidi stranu 23). Jedna od razloga za to jeste jednostavna realnost da ljudi ne doživljavaju život u uredno određenim delovima – jedan od razloga zbog kojih se Saferworld dugo zalaže za širu, integrisanu definiciju 'bezbednosti' koja obuhvata niz pitanja zbog kojih se ljudi koji žive u sukobom pogođenim zajednicama osećaju nesigurno ili nebezbedno.

Takođe smo otkrili da je za zadobijanje poverenja zajednica i dobijanje njihove saglasnosti za programe bezbednosti zajednice, često potrebno da zajednica vidi neku vrstu opipljivog ishoda tog projekta. Za zajednice, posebno one koje su ranije shvatale 'bezbednost' kao pitanje koje je za njih zabranjena zona, može biti teško da shvate korist 'mekog' upravljanja ili relacionih ishoda. Opipljiviji ishodi, posebno oni koji se odnose na život ili javne infrastrukture, mogu poslužiti kao polazna tačka za razmišljanje o teže razumljivijim promenama (naročito kada zajednica počne da radi sa garantima bezbednosti ili lokalnim vlastima kako bi osigurala takvu materijalnu promenu).

Istovremeno, u kontekstima gde je poverenje između različitih zajednica, ili između zajednica i garanta bezbednosti/lokalne vlasti, veoma nisko – ili su odnosi čak neprijateljski – ekonomska ili pitanja življenja mogu da posluže kao neutralnija polazna tačka za programe bezbednosti zajednice od potencijalno spornih ili osetljivih pitanja bezbednosti. Ovo je važno i za rad Saferworlda i partnera u Mitrovici (vidi stranu 13), gde su veoma nepoverljivi pripadnici srpske i albanske zajednice ipak bili u stanju da identifikuju neke zajedničke ekonomske interese na čijem rešavanju su mogli da rade. To je dovelo do toga da radna grupa sada preduzima korake ka razmatranju i rešavanju osetljivih pitanja kao što je MLN.

Konačno, i možda najvažnije, ustanovili smo da je nesigurnost često ukorenjena u ili povezana sa ekonomskim izazovima. Usmeravanjem integrisanog pristupa na bezbednost u zajednici u Nepal, koji podrazumeva i komponentu rešavanja bezbednosnih pitanja koja se odnose na ekonomske izazove, mi nastojimo da poboljšamo bezbednost premošćivanjem jaza između bezbednosti i programa u čijem je centru razvoj (vidi stranu 23).

Ova razmatranja ukazuju na visok stepen strateške i operativne fleksibilnosti potrebne za uspešno sprovođenje programa bezbednosti zajednice. U praksi, međutim, agencije za sprovođenje (uključujući Saferworld) i njihovi finansijski tokovi obično su do nekog stepena definisani po organizacionim mandatima, oblastima tehničke ekspertize ili rezultatima koji se traže u konkretnim oblastima (kao što su zdravstvo i obrazovanje). Jedan od načina za ublažavanje ovakve situacije može biti da agencije i njihovi donatori strateški razmišljaju o kombinovanju kapaciteta i veština potrebnih za pristupe bezbednosti zasnovane na zajednici i to reflektuju u opsegu partnerstava kojima teže.

Uzimanje u obzir roda

Iako nam je cilj da postignemo ravnopravnu zastupljenosti muškaraca i žena u akcionim odborima, u praksi to nije lako postići, naročito tamo gde učešće žena u javnim forumima za odlučivanje nije norma. U Bangladešu, iako je projekat imao za cilj da ostvari procenat od 50 odsto učešća žena u akcionim odborima, u praksi je taj broj iznosio oko 25 odsto u većini slučajeva. Šire iskustvo Saferworlda pokazuje da se učešće žena najverovatnije povećava postepeno, a ne preko noći, pogotovo tamo gde se ono značajno suprotstavlja socijalnim i kulturnim normama. U takvim okolnostima neophodno je da se identifikuju prepreke za učešće žena i da se uspostave mere za njihovo prevazilaženje. Na primer, ukoliko dvostruki teret plaćenog zapošljavanja i neplaćene brige o detetu/domaćinstvu znači da žene nemaju vremena da učestvuju u projektnim aktivnostima, može biti neophodno da se pronađu načini da se teret rada raspodeli drugačije u celoj zajednici kako bi se omogućilo veće učešće žena. Osiguravanje ravnoteže između zadovoljavanja ovakve ambicije i kulturne osetljivosti može biti izazov i, ponavljamo, ukazuje na značaj veoma fino strukturiranog kontekstualnog i kulturnog znanja.

Čak i tamo gde su akcioni odbori predstavnici sastava lokalne zajednice, neke grupe imaju tendenciju da dominiraju razgovorom. U Bangladešu je, na primer, BRAC utvrdio da organizovanje obuke o rodnoj osetljivosti za akcione odbore na početku budućih projekata može da pomogne u promovisanju sadržajnijeg dijaloga.

Kada je u pitanju rodno zasnovano nasilje, mora se uspostaviti ravnoteža između pružanja direktne zaštite i rešavanja osnovnih uzroka nasilja. Na primer, iako je izgradnja skloništa za kupanje u Bangladešu ili zatvorenih WC-a u Nepal pomogla da se smanje slučajevi rodno zasnovanog nasilja i osigurala neku vrstu zaštitu za žene, potrebno je još raditi na otklanjanju razloga zbog kojih neki muškarci vrše nasilje nad njima i uznemiravaju ih. Slučaj Kišoreganj u Bangladešu, gde je grupa žena prišla onima koji su ih uznemiravali i objasnila im kakav uticaj njihovo ponašanje ima na živote žena i devojaka, pokazuje da je moguće da programi bezbednosti zajednice ozbiljno zadru u to pitanje (vidi stranu 33). U ovom slučaju, žene su ustanovile da

isključivanje počinioca seksualnog uznemiravanja nije bilo efikasno i da je imalo tendenciju da polarizuje zajednicu, dok je njihovo uključivanje u proces bezbednosti zajednice i pomaganje da razumeju negativan uticaj svog ponašanja bilo efikasnije. Da ponovimo, ovo ukazuje na potrebu da postoji detaljna teorija promene za rad na bezbednosti zajednice koji povezuje pojedinačne intervencije – kao što su skloništa za kupanje – sa rezultatima na višem nivou koji se traže.

Osim toga, merenje uticaja preduzetih mera za sprečavanje i smanjenje rodno zasnovanog nasilja može predstavljati posebne izazove, imajući u vidu teškoće merenja učestalosti RZN. Iako diskusije u fokus grupama mogu da pomognu da se dobije opšti osećaj o nivoa nasilja, one ne daju kvantitativne podatke koji se mogu upoređivati da bi se utvrdili trendovi. Anketiranje domaćinstava može da da podatke, ali logističke i etičke teškoće u sprovođenju anketiranja domaćinstava o osetljivim pitanjima mogu učiniti da dobijanje tačnih podataka bude veliki izazov. Iako su učesnici fokus grupa izvestili o percepciji opadanja RNZ nakon intervencija u pogledu bezbednosti zajednice, potrebno je još raditi na uspostavljanju rigoroznijih metoda za merenje ove promene.

Pouke

Iskustvo Saferworlda u primeni pristupa bezbednosti utemeljenog u zajednici na Kosovu, u Nepal i Bangladešu ukazuje na nekoliko primera 'najbolje prakse' za planiranje i realizaciju takvih programa.

"... Donatori koji finansiraju intervencije u pogledu bezbednosti zajednice treba da zahtevaju od agencija za sprovođenje da planiranje svojih programa zasnivaju na temeljnoj analizi konteksta i, gde god je to moguće, iskoriste postojeće strukture, a ne da stvaraju nove. Ovo treba da obuhvati analizu rodni normi u zajednici, tako da aktivnosti budu prilagođene kulturi određenog mesta, imajući istovremeno za cilj podršku učešću žena i izbegavanje uspostavljanja neravnopravnih rodni odnosa."

"... I agencije za sprovođenje i donatori treba da daju dovoljno vremena i sredstava za investiranje u direktno partnerstvo, uključujući pripremu jake i iznijansirane zajedničke vizije ukupni ciljeva i teorije promene za programe bezbednosti zajednice."

"... Agencije za sprovođenje treba da se pobrinu da lokalni koordinatori koje zapošljava program rade puno radno vreme na bezbednosti zajednice, i ulažu u svoju kapacitet da u potpunosti razumeju i podrže takav pristup. Donatori treba da obezbede sredstva koja su na raspolaganju za ovo pitanje."

"... Finansijski tokovi za pristupe bezbednosti zasnovane na zajednici treba da uzmu u obzir vremenski okvir potreban za uspešno sprovođenje intervencija u pogledu bezbednosti zajednice."

"... Agencije za sprovođenje treba da izbegavaju plaćanje dnevnica za učešće zajednice u programskim aktivnostima koje nisu vezane za istraživanje, i umesto toga razmotre opcije da zajednice investiraju neke od svojih resursa u aktivnosti koje se odnose na bezbednost u zajednici."

"... Donatori treba pažljivo da razmotre kombinovanje izvršni partnera koji su im potrebni za intervencije koje integrišu bezbednost zasnovanu na zajednici i pravosuđe sa širim razvojem. Agencije za sprovođenje mogle bi da razmotre ugradnju 'instrumenta 'bezbednost i sigurnost' u postojeći rad na razvoju koji vodi zajednica, ali treba da se pobrinu i da, bilo kroz razvoj sopstvenih kapaciteta ili strateško partnerstvo, njihovi programi imaju sposobnost da konstruktivno rade sa lokalnim vlastima i garantima bezbednosti na pružanju usluga bezbednosti."

"... Donatori treba da budu donekle fleksibilni kada se radi o konkretnim pitanjima koja se rešavaju intervencijama u pogledu bezbednosti zajednice, sve dok može da se pokaže napredak ka opštim ciljevima poboljšanja odnosa između bezbednosni agencija, lokalni vlasti i zajednica i odgovornije i relevantnije pružanje usluga bezbednosti."

"... Agencije za sprovođenje moraju da vode računa i pobrinu se da naporu za merenje rasprostranjenosti rodno zasnovanog nasilja ne izlože preživele daljem riziku, čak i kada to znači prihvatanje manje rigorozni standarda o dokazima, i moraju uzeti u obzir verovatnoću neprijavlivanja."

"... Donatori moraju da uzmu u obzir etičke i logističke izazove u prikupljanje precizni podataka o rasprostranjenosti rodno zasnovanog nasilja, i prihvate da podaci mogu biti nepotpuni, te da istovremeno budu spremni da ulažu u izradu rigorozni metoda prikupljanja podataka koje takođe zadovoljavaju etičke standarde."

Predlozi literature za dalje čitanje

Sekjuritizacija pomoći Vraćanje sigurnosti da bi se zadovoljile potrebe siromašnih ljudi (2011)

Razumevanje i reagovanje na bezbednosne potrebe u sukobom zahvaćenim područjima: Pouke iz rada sa zajednicama u Šida Kartli (2011)

Bezbednost u zajednici u dokumentarcu o Šida Kartli
www.saferworld.org.uk/where/caucasus

Saferworld je nezavisna međunarodna organizacija koja se bavi sprečavanjem nasilnih konflikata i izgradnjom bezbednijih života. Radimo sa ljudima pogođenim konfliktom na lokalnu, kako bismo poboljšali njihovu sigurnost i osećaj bezbednosti, i sprovodimo šira istraživanja i analize. Koristimo ove dokaze i pouke koje izvučemo kako bismo poboljšali lokalne, nacionalne i međunarodne politike koje mogu da pomognu u izgradnji trajnog mira. Naš prioritet su ljudi – verujemo da bi svako trebalo da bude u mogućnosti da povede, miran, ispunjujući život, daleko od nesigurnosti i nasilnih konflikata.

FOTOGRAFIJE SA NASLOVNICE

GORNJI RED: Kosovo. **SREDNJI RED:** Nepal. **DONJI RED:** Bangladeš.
Sve fotografije © SAFERWORLD

SAFERWORLD

KANCELARIJA U VELIKOJ BRITANiji

The Grayston Centre
28 Charles Square
London N1 6HT, UK

Phone: +44 (0)20 7324 4646
Faks: +44 (0)20 7324 4647
Email: general@saferworld.org.uk
Web stranica: www.saferworld.org.uk

**KANCELARIJA
U NEPALU**

PO Box 13576
Kathmandu
Nepal

KANCELARIJA NA KOSOVU

Qamil Hoxha
Entrance 3, Apt No 4
10,000 Pristina, Kosovo

Phone: +381 (0) 38 22 0038

KANCELARIJA U BANGLADEŠU

House 396, Suite B5, Road 29
New D.O.H.S., Mohakhali
Dhaka-1206, Bangladesh

Phone: +880 1817 122 840

Registrovano dobrotvorno društvo br. 1043843
Društvo ograničeno garancijom br. 3015948

ISBN 978-1-909390-01-0